

S'Esclop

II època, any IV
3,25 □

Quadern cultural

21

Antoni Tàpies

Editor: **S'Esclop**
associació cultural

Director:
Joan Fullana
<joanfullana@terra.es>

Consell de Redacció:
Rainelda Palerm
Gaspar Servera
Miquel J. Servera
Magdalena Vidal

Administració:
S'Esclop

Apartat de correus 332
07181 Palmanova (Calvià)

Telèfons:
971 - 439209
971 - 693933
Fax:
971 - 734012
<sesclop@hotmail.com>

Publicitat:
639 - 954223

Coberta:
Tòfol Sastre

Disseny:
**Joan Fullana &
Miquel J. Servera**

Tractament d'imatges:
Miquel Ensenyat
Iñaki Macià
Miquel J. Servera

Impressió:
Loracat SL

Dipòsit legal:
PM-2551-2003

ISSN 1697 - 7300

Maig - juny 2005

D. SAM ABRAMS	32
AGUSTÍ AGUILÓ	16 i 17
ANTONI ARTIGUES	22 - 26
PIERRE DHAINAUT	11
GABRIEL FLORIT	33
CARLES HAC MOR	7
MIQUEL LÓPEZ CRESPI	28 - 31
LLUÍS MAICAS	20 i 21
PERE JOAN MARTORELL	32
MIQUEL OLIVER I BAUÇA	15
PESAVÍ	8
JOSEP PIZÀ I VIDAL	12 - 14
JOAN POMAR MIR	18 i 19
BARTOMEU RIBES I GUASCH	38
JOSEFINA SALORD RIPOLL	34 i 35
ÀNGEL TERRON	36
MATIES TUGORES I GARAU	11
IL·LUSTRACIONS:	
RICARD ANCKERMANN	13
NILS BURWITZ	40
FRANCESC CALVET	6
CATI CLADERA	31
PEP COLL	20 i 21
JOAN	2 i 35
BERNADÍ HOMAR	26
PEP MARÍ	39
ANTONI MAS ROIG	7
PEP ORFILA	33
PESAVÍ	8
JOSEP PIZÀ I VIDAL	12
ROBERT	15
YOLANDA RODRÍGUEZ	25
TÒFOL SASTRE	1
JAUME TOLOSA	14
JOSEP MANUEL VALVERDE	37

S'Esclop, Quadern cultural no retribueix cap de les col·laboracions; la redacció no tornarà els originals no sol·licitats ni sostindrà correspondència sobre els mateixos; la revista tampoc no comparteix necessàriament les opinions signades dels seus col·laboradors.

S'ha fet un tiratge de 550 exemplars. **S'Esclop, Associació cultural** no gaudeix del suport econòmic de cap institució privada ni rep ajudes de cap organisme autonòmic o municipal.

EN EL CAMÍ CAP A ITACA

L'any 1998, la delegació d'Inca de l'Obra Cultural Balear (OCB) instaurà els Premis de Maig. L'any passat el guardó «Miquel Duran i Saurina» fou concedit a *S'Esclop*, *Quadern cultural*. En el renovat i meravellós claustre de Sant Domingo d'Inca, es celebrà la 7a. edició dels Premis de Maig i vàrem tenir l'honor de rebre el premi, que es concedeix a entitats o a persones que s'han distingit per promoure la normalització lingüística a l'àmbit dels mitjans de comunicació.

“En aquesta terra del Raiguer, oberta als quatre vents de llevant, llebeig, ponent i gregal, prop dels primers pujols i turons al peu de la pujada cap Tramuntana, -a l'antiga Inkân, avui ciutat d'Inca, privilegiat lloc de confluència de la Muntanya i del suau relleu del Pla, i cap de comarca a mig camí entre les badies del nord i del sud de Mallorca, i creuer de vials de pobles que hi convergeixen-, en aquesta bellugadissa ciutat sempre ens hi trobam a gust; de veres, no és cap afalagadora concessió al presents ni tampoc cap llicència literària.

I avui hi som encara més a pler per doble motiu: primerament, per estar envoltats d'amics d'arreu de l'Illa i per Amics de la Cultura (amb majúscula), que aprecien la nostra feina. L'altre és per la concessió del «Miquel Duran i Saurina», guardó que avui ens atorgau, que rep el seu nom d'aquell home conservador, catòlic i regionalista primerenc, el qual, com a publicista, comptà amb el decidit suport de Miquel Costa i Llobera, Pere d'Alcàntara Penya i Miquel Ferrà a «La Bona Causa»; i a qui coneixem una mica millor gràcies al nostre amic Francesc Lladó -estudiós de l'obra i vida de Miquel Ferrà i col·laborador de S'Esclop- que n'ha donat notícia, sobre la seva època i els seus coetanis i de la seva relació amb Miquel Duran i Saurina, a «Inca Revista», que tan dignament publicau.

Dit això, el premi amb que avui ens guardona la delegació de l'OCB d'Inca, en reconeixement a la tasca que hem fet en la difusió dels nostres valors culturals, volem dir-vos que, als que el feim S'Esclop, ens omple de vertader goig.

Gràcies cordials i sinceres per haver pensat en nosaltres”.

Amb aquestes breus paraules -en nom dels que feim *S'Esclop*- donàrem les gràcies de ser guardonats amb el «Miquel Duran i Saurina». Aquell premi ens va alegrar molt, perquè es pot dir que mediàticament, fins aleshores, havíem passat quasi desapercebuts.

Ens havien precedit l'Associació de Premsa Forana

de Mallorca (APFM), el «Diari de Balears», la revista «Lluc», el «Felanitx», «Miramar» de Valldemossa i Gabriel Pieras Salom. Per a nosaltres, posar-nos a la seva alçada és un repte i el guardó és una mostra d'afecte de l'OCB d'Inca cap a *S'Esclop*, -tribuna a l'abast dels literats, artistes i músics de les Illes i dels nostres germans de València i Catalunya-; tot plegat, com dèiem, ens estimulà a mantenir la nostra postura.

En escriure aquestes línies, *S'Esclop* ja ha fet els seus primers sis anys, i -si es té en compte el caràcter efímer que solen tenir aquestes publicacions literario-culturals- no està gens malament... Com es pot suposar, n'estam contents d'haver-los viscuts al servei de la nostra cultura, perquè, a més d'això, esquivant entrebancs insospitats i fent front a dificultats diverses, que suposam són comunes a altres mitjans de comunicació semblants, d'ençà del seu naixement, en el camí cap a Itaca, hem après molt...

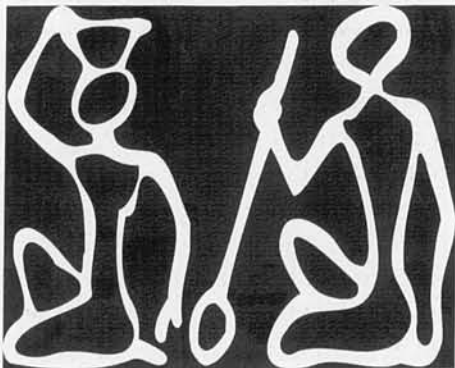
Per a celebrar la Festa del Llibre, el 23 d'abril de 1999, «Racó poètic», -fou l'embrió de *S'Esclop*- sortí a la palestra dins «La Veu» de Calvià. Començàrem amb un full de dues pàgines; que consideram el número 0 de la primera època; aleshores no sospitàvem la volada que més endavant prendria *S'Esclop*, que, paulatinament, va créixer fins arribar, dins aquella primera etapa, al número 18.

En principi, havíem pensat batejar la revista amb el nom de «Galatzó», però, ja n'hi havia una amb aquell nom que es publicava a Puigpunyent i, aleshores, pensàrem que, per encapçalar-la, també anava bé el topònim de *S'Esclop*, que, dins l'orografia mallorquina, és

10 i 11

S'Esclop

Suplement artístic i literari de La Veu   Calvià, octubre i novembre 2000

Óscar Aguilera
Rafel Bordoy
Vicenç Calonge
Coll Bardoleit
Bel Font

Miquel López Crespi
Antònia Serrano
Tudanca
Antoni Vidal Ferrando
Magdalena Vidal

una taula de Tramuntana, a la part de Ponent i prop del Galatzó. I en el número u, dèiem:

“S'Esclop i Galatzó són muntanyes màgiques. Per elles caminà Aragó mentre aidat per la llum de fogueres i el tempteig de les estrelles mesurava el meridià, fets celebrats en el famós poema de Miquel dels Sants Oliver. Aquest poema i el seu caràcter mític fa que aquest topònim ens sembli ben indicat per recórrer el pas de la constel·lació literària amb esclops en lloc de sabates”.

Un cop desapareguda «La Veu» de Calvià -per raons que ara no venen al cas-, el gener de 2002, s'inicià la segona època de *S'Esclop*. I, d'aleshores ençà, hem animats als joves a participar-hi, els quals, en alguns casos, s'han donat a conèixer per primer cop des de les pàgines de *S'Esclop*; també hem intentat, mitjançant la publicació de fragments d'obres pocs conegudes, rescatar alguns autors injustament oblidats; i, així mateix, alguns altres, ben actuals i de reconegut prestigi, en veure el nostre tarannà, no han posat cap emperò en col·laborar-hi.

Així mateix, dins les nostres limitades possibilitats, hi han aparegut algunes traduccions de l'alemany, de l'anglès, del francès, de l'italià, de l'occità, del portuguès i del suec al català i, en sentit invers, del català a l'alemany i al basc.

I també podem afirmar que ens han inspirat l'amor i l'apreci pels nostres autors; i, a tall d'exemple, com homenatge pòstum al mestre Josep Maria Llompart, començarem la segona època de *S'Esclop* amb uns versos seus manuscrits en portada, que diuen:

“Han callat tots els colors / cavall d'alta meravella; / aperduada l'estrella, / s'exalten crits i remors. / Nostra dona dels dolors / capelles de nit inflama / amb passa lenta la Dama / m'ofereix alba i punyal. / Rellogte d'hora final / decapita anhel i flama.”

I, d'aleshores ençà, altres escriptors que ho han volgut hi han publicat; així hi han aparegut avanços del seu quefer literari, mentre que, com dèiem, d'altres autors, més joves, hi han mostrat la seva *opera prima*. També hi han sovintejat ressenyes i extractes de presentacions de llibres, perquè hem cregut que conèixer les opinions dels mateixos autors sobre la pròpia obra o la d'altres és una fórmula vàlida d'acostar-los al lector i ens han aportat llum nova sobre la seva obra. Així mateix, hem publicat alguns relats, fragments de novel·la i contes curts, i, ocasionalment, hem editat partitures, algunes d'elles des dels originals i inèdites, i comentaris i estudis musicals. També hem facilitat referències biogràfiques i biobibliogràfiques d'autors

HOMENATGE I LECTURA POÈTICA
dedicats a

JOAN VINYOLI
i els joves

Organitzat pel **Centre cultural Capaltard** i
S'Esclop, Associació cultural

Amb la col·laboració del **Dept. de Cultura del Consell de Mallorca** i
Illa de Llibres

Amb la participació dels poetes
Àngel Terron, Jaume Munar, Miquel Perelló i Josep Pizà

Cloenda musical a càrrec de
Miquel Nigorra

27 d'octubre de 2004
a les 20,30 h. a **Illa de Llibres**
Centre Cultural de la Misericòrdia
Els assistents estan convidats a intervenir a l'acte

diversos per tal de donar-los a conèixer. Volem afegir que els que han volgut col·laborar-hi, d'una manera o altra, han tingut l'oportunitat d'usar la plataforma d'expressió oberta de *S'Esclop* expressar els seus parers sobre fets culturals.

En la recerca de la transversalitat, hem volgut que la expressió plàstica i el fet musical hi fossin presents; i, en la mesura que hem pogut gaudir dels progressos tècnics, hem intentat millorar la representació gràfica de l'obra de dibuixants, pintors i fotògrafs; així, hem pogut mostrar els seus dibuixos a llapis o a la ploma, al carbó, gravats, aquarel·les, collages, pastels, caricatures, olis, cartons, papers retallats, xilografies, serigrafies, gouaches, escultures, fotografies, etcètera. Podem afirmar que, gràcies a la comprovada generositat dels artistes que hi han cooperat, a *S'Esclop* s'ha vist més enriquida la mostra gràfica i plàstica.

No poques persones han copsat, des dels mateixos inicis de *S'Esclop*, el sentit de la publicació i han cooperat, des de diversos angles creatius i també amb les seves crítiques i observacions, i en una espècie de *feed back*, han ajudat, creim, a millorar-la. Sense la seva col·laboració, de segur, *S'Esclop* no hauria estat igual. I volem aprofitar aquest escrit per donar-los públicament les gràcies -i no podem citar-los tots ara, perquè, de bon de veres, la llista dels que hi han pres part ocupen moltes pàgines- i degut a la seva llargària, ens excusam d'aportar aquí la nòmina dels autors que hi han col·laborat.

Pero reiteram que sense tots ells no hauria estat possible *S'Esclop*, que, amb el pas del temps, ha malavejat perfilar la seva pròpia silueta. *S'Esclop* no ha exclòs ningú, i, així, encara que no hi sigui tothom, hi podeu trobar una molt variada mostra de tots els corrents

actuals. Per acabar d'expressar el nostre agraïment, volem afegir que, d'ençà que començarem aquesta bella aventura d'editar-la, hem tengut la sort de comptar amb la ajuda dels que hi han contribuït voluntàriament i desinteressadament.

Tampoc no podem deixar d'esmentar que alguns lectors entusiastes de la revista, -des que la fèiem xerocopiada fins que hem arribat a la linotípia i que, de vegades, uneixen a la seva dèria per *S'Esclop* la categoria de ser-ne subscriptors, cosa que, de passada, volem dir que agraïm moltíssim-, amb el seu engrescament per la nostra revista i els seus comentaris, observacions i crítiques, (i també, de vegades, qualche elogi), ens han ajudat a corregir defectes i a evolucionar en el nostre perfil.

Però, és clar que no tot són flors i violes, i sabem que, malgrat els nostres esforços per aconseguir una publicació acurada i digna, hem comès equivocacions involuntàries, de les quals algunes sense remei possible, i, com no podia ser d'altra manera, demanam als afectats que ens les hagin sabut disculpar.

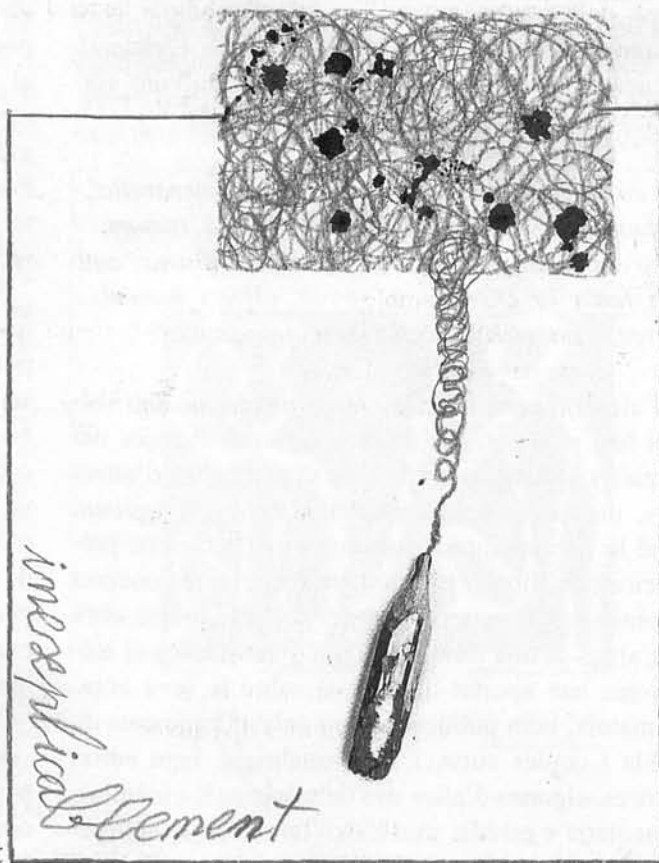
D'altra banda, aprofitant l'oportunitat, hem d'afegir que *S'Esclop* no només és un quadern cultural; sinó una associació cultural i que, en la mesura que és possible, sigui en solitari o amb la col·laboració d'altres entitats organitza actes culturals, poètics, musicals i artístics, fa presentacions de llibres, conferències i mostres plàstiques. Els anagrames de grups, associa-

cions i entitats culturals que han aparagut en la trajectòria de *S'Esclop* mostren que en el nostre periple han pogut usar les nostres pàgines per comunicar el seu quefer cultural. I d'altra banda, els que ens coneixen, saben que a *S'Esclop* no podem reflectir l'actualitat immediata, la nostra pretensió no és aquesta, sinó que va per un altre camí; ens interessen els assumptes literaris, plàstics i musicals, però, d'una manera intemporal.

I, a propòsit d'això, i fent cas a allò de *facta, non verba* ("fets, no paraules"), ens plantejarem anar per feina i no tudar el temps en declaracions grandiloqüents o, simplement de bones intencions..., i que es veiés en la nostra praxis quotidiana, quines eren veraderament. Els nostres lectors habituals també saben que hem fet el camí passa a passa i sense presses i amb molta paciència i amb impaciència a la vegada, per paradoxal que sembli.

Sumàriament, són els propòsits que han inspirat la nostra trajectòria. I, *Deo volente*, de *S'Esclop*, *Quadern cultural* en sortiran a l'any els sis números habituals. I, per acabar, volem afegir que dur-la endavant és una tasca engrescadora pel risc que comporta voler-la de cada vegada millor o, almanco, intentar-ho i que, com ja ho hem dit en alguna ocasió, és un petit miracle.

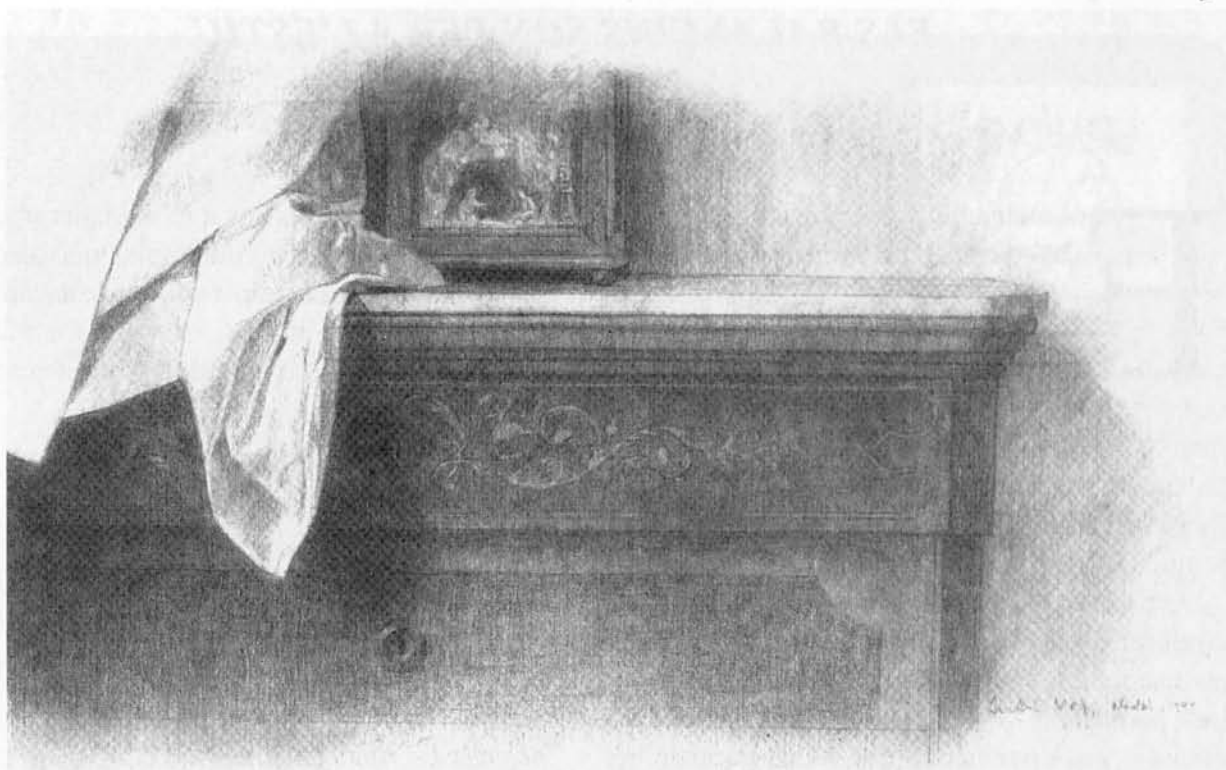
R.

Inexplicablement, Francesc Calvet

Antoni Mas Roig, dibuix a llapis

AQUEST ARMARI

...aquest armari en lloc enèsim els mots penetren la cera molt bé d'acord i vós hauríem de tornar als àngels coixins del cor i no m'hi veig amb cor que ja gairebé ni em batega de pràctica significant hem anat passant a pràctica insignificant en totes les accepcions d'aquest adjectiu abans tan inflat i mitificat i inflat tan abans adjectiu de totes aquestes accepcions insignificant la pràctica ha passat ha anat significant llegendes veritables...

CANVI D'AGULLES

...canvi d'agulles sereu emperadrius de la botifarra amanerada companys locomotora la cella la marcolfa miracles inversos invertir en interessos engomats preval sobre les atròfies d'un lloro aigua del carme li regalarem menuts les rambles numerades s'encreuen amb els carrers aixafats per ciutats antigues posades damunt les modernes o més aviat les modernes no enraonen mai de pràctiques insignificants per la seva banda...

(d'Ad libitum)

TOTS MUDATS

Gaudiu-ne. L'oci.
És de fam, que se'ns moren!
En Déu, no hi creies.
L'amiga del meu fetge
em promet més disbauxes.

(del llibre *Ho vaig fer fer*)

LA BRÍGIDA

La veus, la tecla.
Magre? Només hi tires.
L'ofici, sòlid.
No pas flac, sinó rònec.
Un enlloc ja és teatre.

Carles Hac Mor

ELS BALANCINS SÓN PER A L'ESTIU

El meu amic Jaume ha comprat quatre balancins ben reforçats i amb una tela blavosa d'aquesta que es diu de llengües, segurament deu ser feta a Santa Maria; en aquest poble en una ocasió em varen teixir una americana de llana, la qual em regalà la meva sogra, al cel sia. Els balancins solen ser per a l'estiu, i és que estiuejar sense balancins podria ser com posar el cul en remull per dins un llac sense gens d'aigua.

Avui en dia tothom es pot permetre el luxe de comprar un parell de balancins. L'altre dia vaig passar per davant una porxada i en vaig comptar tres per banda. Si un bon dia s'ocupaven tots, eren sis peus per banda que s'encontraven. En temps primer, en la majoria de cases, no hi havia més que un trist balanci i, en molts casos, heretat dels seus avantpassats. Es tractava d'una peça sagrada, no s'hi asseia qualsevol, estava reservada pel més vell, o la més vella de la casa. La seva amplitud respecte la de la cadira habitual es podria comparar a la del llit de plaça i mitja respecte el de plaça.

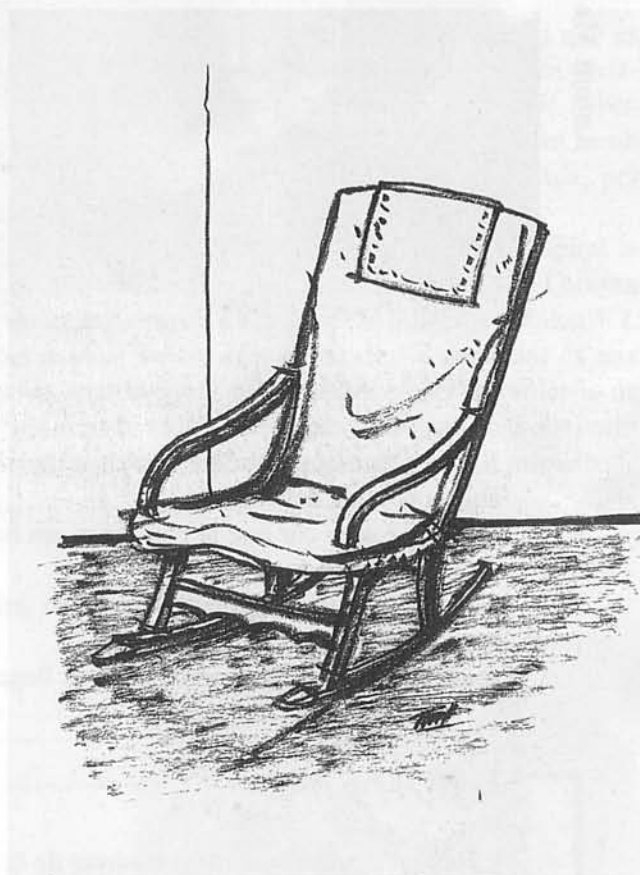
Fer la sesta en el balanci era una sesta angelical. Els vells moltes vegades es converteixen en nins i els nins són pintats en forma d'àngels, però sovint es converteixen en dimonions i solen ser mals d'aguantar.

A les sales grans de les cases senyoriales no hi falta mai, al menys, una colla de balancins, un devora l'altre, solen estar engalanats amb uns capçals de fil, envoltats amb una randa que la senyora àvia es cuidava de fer abans de pegar-li l'artrosi que no la deixava dormir. Els seus néts no saben ni volen saber res d'aquells balancins, passen per davant ells i ni tan sols els miren, prefereixen més passar el temps dins la saleta, ben estirats damunt un sofà traient-se, els més refinats, les sabates i mirant els serials de torn de la TV.

La majoria de balancins romanen buits, són testimoni d'un passat, el mateix d'aquell ganxet, aquell rodets de fil *perlé*, aquell escapoló de randa, just començat, perquè la padrina se'n va anar a l'altre món sense poder-lo acabar.

Uns altres balancins que es podrien merèixer

un capítol apart són uns que, vertaderament eren de l'estiu, es podien contemplar per damunt les terrasses de les cases d'estiueig arran de la mar. La seva tela generalment no era de llengües, com els habituals, sinó d'una altra tela blavenca, amb els capçals blancs.

Els capvespres, quan el sol venia d'esquena, s'ocupaven i no quedaven buits fins a l'hora de sopar, després aquests seients se santificaven amb la lletania o les desenes del rosari. Ben acompanyats en ells, un es tornava un poc filòsof, on la lluna o les estrelles feien reviure uns records o uns pensaments que sols per dins aquella ambigüitat podrien desvetllar.

Tots sabem que aquesta cadira que, en comptes de potes, té dos llistons arquejats que permeten gronxar-se a la persona que hi seu. No ho recoman, deixaria de ser persona per entrar dins la vulgaritat.

Pesavi

Jaume Pizà

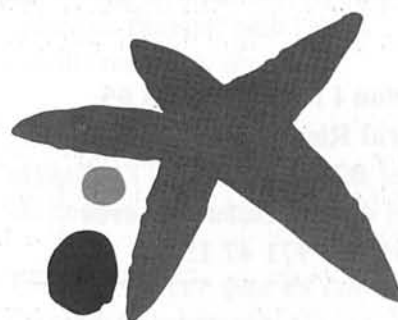
c/ Francesc de Borja Moll, núm. 6, baixos,
007003 Palma,
Telèfon 971 - 21 45 10,
Mòbil 659 - 719866,
Fax 971 - 71 98 66 / beluga@arrakis.es

Viatja amb nosaltres

*L'oficina de Joan Alcover,
07006 Palma,
al seu servici*

"la Caixa"

**235 Oficines
al seu servici**

Joan & Pedro

ES TALLER

**CANVI D'OLI
ESPECIALISTES EN FRENS
CÀRREGUES D'AIRE CONDICIONAT
POSTA A PUNT DE MOTOR
EQUILIBRATS I PNEMÀUTICS
FRENÒMETRE (ITV)
LI PASASAM LA ITV
SENSE CITA PRÈVIA**

**Telèfon i fax 971 75 53 65
C/ General Riera, núm. 28, baixos
07003 Palma
Servei de carretera 24 hores
telèfon 971 47 15 38**

www.comercialmallorca.com

SAGITARI

llibreria

**Llibreria especialitzada
en poesia**

www.libreriasagitari.com

***Entri a la nostra web i conegui
els serveis que posam a l'abast
dels interessats en Poesia i
Literatura***

- Llistat per autors o títols
- Llistat de novetats i incorporacions al nostre fons
- Informació telefònica:
971 73 06 08
- Informació i comandes per fax:
971 28 33 88
- Informació i comandes per correu electrònic

xabraham@teleline.es

**Servei de venda amb lliurement
contra reemborsament**

**Servei de recerca de títols
de qualsevol especialitat**

***Carrer de Joan Miró, 62
07015 Palma de Mallorca***

Pàrquing a 50 metres

POESIA FRANCESA D'AVUI

L'altre dia, ho deia al meu amic **Cristòfol Serra**, els aforismes que tant li agraden també existeixen a la poesia francesa. Pensava, molt especialment, amb en el poeta **PIERRE DHAINAUT**, nascut el 1935 a Lille, al nord de França. Efectivament, aquest poeta, -de qui el gran crític **Charles Dobzynski** en va dir: "Al seu llibre «*Relèves de veilles*», [Ed. Littéraires] un dels més originals, gràcies al sistema de lectura per desdoblament i alternança dels versos i dels aforismes, realitzat amb el pintor Jacques Clauzel, ens dona fragments que tenen tot un art poètic."- utilitza l'aforisme però, ho fa humilment, sense adonar-se'n. De la seva producció, destacam *Le poème commencé* (Ed. Mercure de France), *Efface, éveille* (Ed. Seghers), *Le don des souffles* (Ed. Rougerie), *Dans la lumière inachevée* (Ed. Mercure de France). Aquí publicam la sèrie inèdita -que m'acaba d'enviar **Pierre Dhainaut** per a *S'Esclop*- de *Lignes d'écoute* (*Guies d'atenció*).

Maties Tugores

Conscience, affirme l'aube,

conscience d'une vie plus grande que la nôtre,
l'épaule et l'oreille attentives.

Haleine sur la vitre

ressuscitant les premières années,
un éclat de rire au fond du jardin.

Le nom fidèle de la source,

le corps nous apprend à le dire
peu à peu en suivant le fleuve.

Allée de pierre et de roses trémières,

nous la gravissons sans perdre le souffle,
nous nous taisons pour elle.

Qui ne pense qu'à soi, qui se refuse

à croire en l'âme? avec l'alouette
les yeux retentissent, les tempes.

Averse au milieu des lilas,

la même à travers des cris d'hirondelles,
nos enfants sont d'accord.

Un jour entier qui se voue à la marche,

et le soir la maison résonne,
aucun langage n'est obscur.

Quels échos dans la chambre

puisque les portes sont fermées?
la saison maintenant du lierre pourpre.

Intactes, les forces de l'éveil,

nos paupières baissées:
que la neige tombe, nous l'entendrons bien.

Consciència, afirma l'alba,

consciència d'una vida més bona que la nostra,
l'espatlla i l'orella atentes.

Alè sobre el vidre

ressuscitant els primers anys,
un esclafit de riure al fons del jardí.

El nom fidel de la font,

el cos ens ensenya a dir-ho
a poc a poc seguint el riu.

Caminal de pedra i de malves dobles,

el pugem sense perdre l'alè,
ens callem per ell.

Qui no pensa que en si mateix, qui rebutja

creure en l'ànima? amb l'alosa
els ulls ressonen, els pols.

Xàfec enmig dels lilàs,

el mateix a través dels crits de les oronelles,
els nostres nens estan d'acord.

Un dia sencer que es consagra a caminar,

i la nit la casa ressona,
cap llenguatge no és fosc.

Quins ecos al dormitori

ja que les portes estan tancades?
la temporada ara és de l'heura púrpura.

Intactes, les forces del despertar,

els nostres ulls baixats;
que la neu caigui, ens donarem prou compte.

Inèdits de **Pierre Dhainaut**Traduïts per **Maties Tugores i Garau**

L'ENTREVISTA

CRISTÒFOL SERRA (Palma, 1922) és reconegut com un dels autors més originals de les lletres castellanques contemporànies. Molts l'han titllat d'eremita, clandestí i rar, a pesar que a ell no li agraden gaire, aquests adjectius; prefereix autoanomenar-se escriptor desviat. Traduït a l'italià, al francès, al serbi i a l'alemany, de la seva breu i inclassificable obra, -la brevetat ha estat una de les seves banderes- citarem: *Péndulo*, *Viaje a Cotiledonia*, *Diario de Signos*, *El asno inverosímil*, *Las líneas de mi vida*, *Augurio Hipocampo*, *Nótulas*, *La noche oscura de Jonás*, *Visiones de Catalina de Dülmen*, *Efigies*... Així mateix, gran part de la producció literària de Serra s'ha recopilat en el volum *Ars Quimérica* (1957-1996). Gran coneixedor de Ramon Llull i de la filosofia oriental, té dos títols universitaris, i ha dedicat part de la seva vida a la traducció de l'obra d'autors com Blake, Lao-Tse, Michaux i Melville.

-On creu que l'ha duit la seva ambició literària?

-Des del punt de vista material, no n'he tenguda cap. Però, des que vaig començar a escriure, ja molt tard, em vaig proposar d'expressar tot el meu món interior. Durant aquest temps, haig de confessar, he sofert tota una sèrie de transformacions. Sóc un escriptor una mica proteic -tot escriptor ho hauria de ser un poc, és a dir, no s'hauria d'estancar-. No pretenc que la meua literatura sigui contingent, però, en certa manera, ho resulta perquè faig els llibres que a cada moment sent que he d'escriure, que, per altra banda, no són fruit de l'erudició ni d'estudis en particular: són sentits, i tenen un rerafons líric i introspectiu.

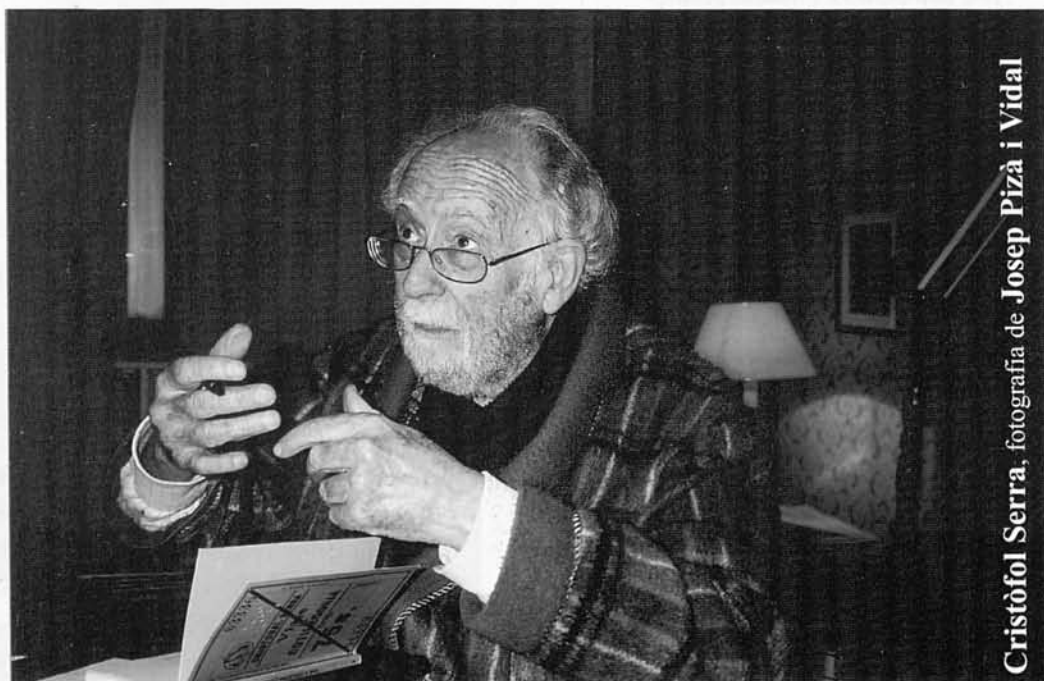
-Què li ha aportat el pensament filosòfic oriental?

-Des de molt jove m'han interessat els llibres de filosofia. Record que, al principi, llegia més llibres de filosofia que de literatura. Llavors, vaig tenir un desencís amb la filosofia occidental i vaig haver de cercar noves respostes en la filosofia oriental, sobretot en

el taoisme. Em vaig interessar més per allò passiu i intuïtiu, que caracteritza la filosofia oriental, que per allò actiu i racional, que caracteritza la filosofia occidental.

-Considera que la brevetat, a l'hora d'escriure, és una bona qualitat?

-Fent al·lusió a la literatura francesa, d'autors, n'hi ha que escriuen de manera breu i d'altres que tenen un excés verbal. No sóc ni partidari d'aquests últims ni del barroquisme; molt menys del barroc espanyol, que, al meu parer, ha fet molt de mal a la literatura en castellà. En general, he cregut sempre en una dita que he trobat a Confuci: "*Els concisos mai no s'equivoquen*". Per arribar a l'aforisme, i perquè sóc més sintètic que analític, he desenvolupat aquest estil més concís. Tot això ho he anat trobant en la filosofia d'Heràclit, en la filosofia oriental i també en la poesia. Com deia un pensador francès, la poesia és una cosa absoluta, i una cosa absoluta és una cosa concisa.

Cristòfol Serra, fotografia de Josep Pizà i Vidal

“Em vaig interessar més per allò passiu i intuïtiu, que caracteritza la filosofia oriental que per allò actiu i racional, que caracteritza la filosofia occidental”

-Què diferencia Heràclit de la resta dels presocràtics?

-Per a mi, dels fragments que ens han arribat de l'època dels presocràtics, els d'Heràclit són els que tenen una major importància, perquè són una revelació interessantíssima d'aquella època, que indica una tradició mediterrània molt marcada, i també una tradició de la mística. Heràclit és també important perquè descobreix la dualitat tràgica del món. Hi ha hagut gent molt dogmàtica que ha volgut esquivar aquesta dualitat; però els poetes que volen arribar al fons de les coses no ho poden fer. Dins mi roman el concepte mediterrani de la tragèdia, que crearen els grecs, no pas Shakespeare, com molta gent creu.

-Com ha arribat a l'aforisme?

-Senzillament perquè aquesta deu ser la meua inclinació. En mi ha preponderat més allò sintètic que allò analític. Tanmateix, per a mi, no hi ha aforisme si no hi ha un contingut poètic, i per haver-n'hi també hi ha d'haver una manera nua de dir les coses. Ara em

venen al cap els surrealistes francesos, que tenen molt poc aforisme, perquè eren fills del barroquisme. La seva manera d'escriure té molt d'oripell. Per això, els agradava Góngora.

-Diuen que els seus llibres xiuxiuegen...

-Imagina't unes velletes que van al confessorari a dir els seus pecats i quatre coses misterioses al seu confessor. Doncs, jo escric així, talment com si xiuxiuejàs els meus pecats i els meus misteris a un confessor hipotètic; o també com si els meus mots fossin les remors i els silencis de les ones del mar.

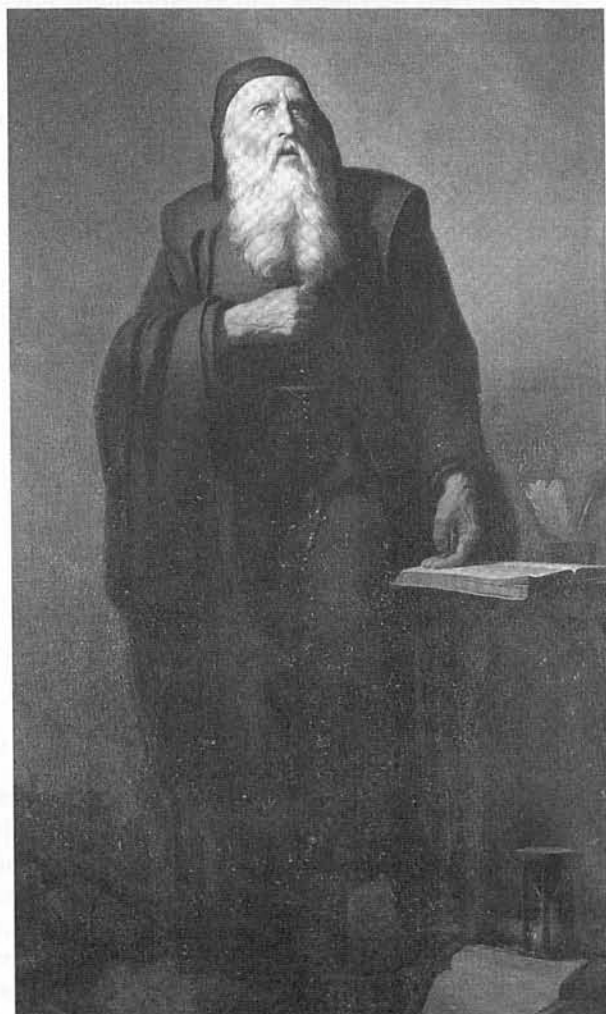
-D'on prové la seva simpatia pels ases?

-Deu ser bastant intel·ligent, l'ase, si el tenen per tan poc intel·ligent... Et contaré una anècdota que l'atzar - jo hi crec molt, en l'atzar, com els surrealistes - va fer que m'ocorregués a mi. Havia acabat la carrera de Llengües i Cultures Modernes a València, fet que va coincidir amb unes grans riades en aquella ciutat. Entre d'altres comerços, afectats pel fang, hi havia llibreries i molts de llibres enfangats, que s'acaramullaven els uns sobre els altres i els venien per no-res. Vaig entrar en una d'aquestes llibreries i vaig trobar una edició estranya d'uns evangelis apòcrifs i un altre llibre titulat *El asno*. L'amo de la llibreria no devia saber què em venia, ni jo tampoc què comprava. Me'n vaig dur aquell ase a casa i va resultar ser un llibre de les acaballes de la primera guerra carlina, que havia escrit un capellà molt liberal. Després, durant el regnat de Ferran VII, va ser una obra prohibitíssima. Li vaig llevar el fang, el vaig arreglar... Aquest llibre em va iniciar en el tema de l'ase. Passat el temps, vaig descobrir en Mirabeau, aquell famós polític francès, maçó, que havia escrit *Eroticon Biblion*, que també havia estat prohibit. És molt interessant, aquest llibre, perquè conta que les hebrees anaven boges pels ases, que es posaven davant d'ells per deixar-se esqueixar...

-En quins moments podem trobar Ramon Llull en l'obra de Tòfol Serra?

-Ramon Llull és un geni, un personatge curiós, especial, que sempre m'ha interessat, tot i que no sé fins a quin punt ha pogut influir sobre la meua obra. Jo tenia la idea que tota la història i la vida de Llull era completament un enigma i que, per altra banda, l'havien deformat completament. En començar a llegir-lo, vaig descobrir el seu llibre *Fèlix*, que em va fascinar molt. Cal tenir en compte que les obres lul·lianes són un clar

Ramon Llull, oli sobre tela de Ricard Anckermann (devers 1870)

precedent de l'art modern. A més, va fer tota una sèrie d'aforismes que molts dels surrealistes no han estat capaços d'escriure. Jo els he recollit. Són tota una sèrie d'imatges desbaratades, dislocades. Llull és un geni, no hi ha cap dubte, però l'han convertit purament en un filòsof, en un personatge més ensopit del que realment és.

-He llegit certes opinions que el titllen d'escriptor estrany. Vostè es veu així?

-No. No estic gens conforme que em tractin de rar perquè no ho sóc. Una mica desviat sí que ho sóc, això sí, perquè m'he desviat de certes tradicions... Per exemple, no estic dins la tradició de la literatura mallorquina -si és que n'existeix pròpiament dita mallorquina- perquè tampoc no he escrit en mallorquí: ho he fet en castellà. Tenc unes arrels mediterrànies indubtables i em sent lligat a tot allò que és mediterrani; però, al mateix temps, no estic lligat al classicisme, ans al contrari. També estic bastant divorciat de la tradició espanyola. Si hom la segueix, s'ha d'escriure com Quevedo o Cervantes. I jo no escric ni com l'un ni com l'altre. Senzillament escric a la meua manera.

-Què li ha aportat a vostè la literatura francesa?

-En sóc un admirador perquè dins la literatura francesa no cal menjar menú, hi ha molta diversitat i es pot menjar a la carta, té molt de repertori, molt per escollir; en canvi, la literatura espanyola és una literatura de menú, en què hi ha un interès d'imposar sempre els mateixos autors.

-Crec que podem trobar poesia en els seus llibres?

-Sí; crec que hi ha una certa poesia en els meus llibres-perquè, tot i no haver-me declarat poeta, tanmateix escric d'una manera nua i sincera. La poesia pot estar amagada a moltes bandes. Un còdol té molta poesia, i un ou -que és allò més hermètic, fins que fa l'eclosió...- i la sensació d'anar a pescar i treure el peix de la mar... Volem etiquetar i jo ja no crec en els gèneres. Aquest concepte està antiquat. La modernitat es caracteritza perquè ja no hi ha fronteres tan marcades, tan precises, entre els gèneres. Els criteris absoluts dins la literatura xoquen amb aquesta manera meua oberta d'interpretar el món, que m'envolta. El que hi ha són testimonis personals. La literatura s'ha tornat més subjectiva i més personal.

-Com ha d'escriure un "bon escriptor"?

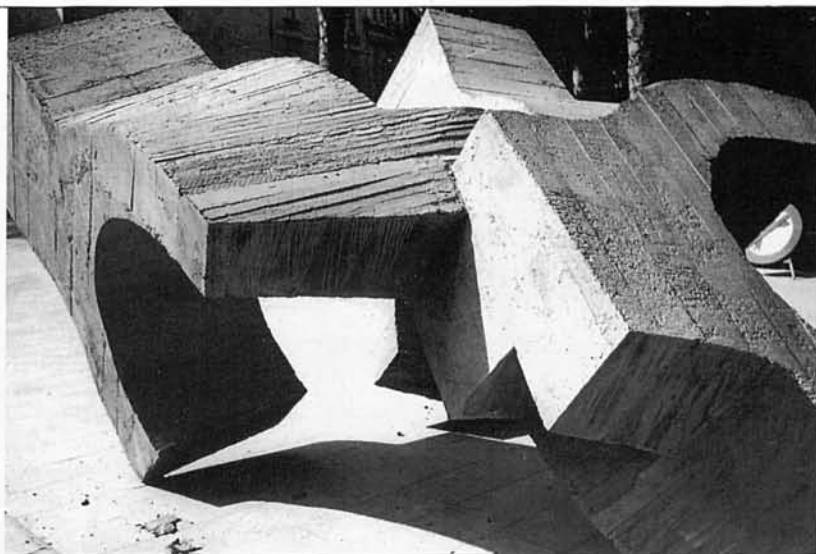
-Ha de ser un excel·lent escriptor. I si ha ho de ser, em sembla que ha d'escriure poc. Això no vol dir que no hi puguin haver excepcions; com, per exemple, Víctor Hugo, qui escrigué molt i deixà obres genials. Balzac, en canvi, era un gran novel·lista però no fou tan gran escriptor com ho podia haver estat. Això mateix serveix per a Dickens i Llorenç Villalonga, que, tot i no ser excel·lents escriptors, són extraordinaris novel·listes.

Josep Pizà i Vidal

Jaume Tolosa, oli sobre tela

Lugar de encuentro V, Chillida

Fotografia de Robert

Només aquesta engruna, una guspira
potser, de la claror de l'univers,
Íntim deler que mai no aconsegueix
el seu jaló. Sallar rera l'amor,
petita voliana sense temps
de perdurar bel·leses i volar
cercant perquè has cregut que justament
això era estimar. Aquesta engruna
que cerca i cerca sense repòs: l'home
que porta en si - ningú no ho dubtarà -
la seva mortalitat.
Quan trobaré l'amor, diu Agustí,
que tant anhel? Morir en la recerca.

Lluenta i transparent, entre pinasses,
reclam per a l'ocell assedegat,
era l'aigua posada a l'abeurada.
A punt el vesc, la trampa dels filats
sempre esperant l'incaut,
l'estol empès pel clam camí de set.
Immòbils, atrapats per l'enganyosa
limpitudat, han traspassat la ratlla
de l'aigua tan diversa i atractiva.
Sense retorn, com reprendran el vol?

Camí de set, decebedor com sempre.

Amando sitis.

Tot jo tenc set de tu:
quan sentiré el broll de l'estimada?
I són llargs els camins cap a la font
que tan propera la't fan els miratges.
Per què aquest torbament
si sé que el doll que cerc és lluny encara?
Amando sitis.
Doll d'arribar al cim o relinquit
al gavell de la mediocritat.
Ja el temps no compta perquè és tan enèrgic
l'impuls que, seques llengua i entranyes,
ni la morts ens podrà retre el desfici.
Amando sitis. I quina set sinó la teva cerc
sabent que el glop no pot associar-nos.
Si en trobar la font, de ben segur,
és plena d'eixutesa,
ens restarà per beure
l'aigua amarga de la nostra suor.

Ha banyat el camí, la pluja, i l'aigua
inventa xaragalls cap a la mar.
Talment la pols, la por desapareix
algun moment però són tan escassos,
inútils els miratges de bassals
caducs. No tardarà, quotidiana,
la set a ensenyorir-se del camí
com a fidel companya de l'eixut
pelenigratge.
Arribarà a la mar la torrentera
confosa amb la salobre vastitud,
però segur, no aconseguirà
- ni que fos dura i llarga la ploguda -
minvar un pèl l'amarg de cada passa.

Miquel Oliver i Bauçà

Camí de set és el llibre encara inèdit de Miquel Oliver i Bauçà, escrit entre els anys 1998 i 1999. Conté una trentena de poemes amb un tema com a un fons: l'aigua, la set, el desig d'ànima, voler aconseguir allò desitjat i que mai acaba d'arribar...

Camí de set és un poemari unitari inspirat en la lectura de *Les confessions* de Sant Agustí (en la traducció que va fer Miquel Dolç, Edicions Proa, 89). L'aigua n'és el fil conductor. La set, concebuda com a desig, la set mai associada que ens fa caminar i cami-

nar... sense obtenir mai allò que semblava tenir-se a l'abast; *Amando sitis*... però, que, un cop aconseguit, sap que tampoc no apaivagarà l'ardor. Aquests poemes que presentam aquí són una mostra del que pretén dir-nos l'autor de *Camí de set*.

TO-NUL (1981)

J=126 *J=100*

La música és el llenguatge de Déu.
Per a la nostra revista S'Esclop.

Agut

Handwritten musical score for piano and voice, titled "S'Esclop". The score is written on ten staves. The first system (staves 1-2) is marked "J: 100". The second system (staves 3-4) is marked "J: M=60". The third system (staves 5-6) is marked "J: M=80". The fourth system (staves 7-8) is marked "Acceler." and "AGUSTÍ AGUILÓ". The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like "f" and "p".

Partitura manuscrita d'Agustí Aguiló

LA TERRA BORDA

Pep Coll / Lluís Maicas

Mai és tard per parlar de la terra, call-vermellenca a les contrades nostres del sud, o blanca i argilosa cap al cor de l'illa, travessant Porreres, Montuiri, Lloret, Sineu... És, des de sempre, font de vida, bellesa, paisatge, patrimoni, moneda de canvi, nafra i batec. Terra fèrtil, amarada de pluges i bones anyades; o també, terra eixorca, clivellada, com l'esquena pagesa que es vincla i no treu profit ni romana, quan els cels no ploren, a l'hora senyada...

Arribats -ja fa quasi un any de l'eixida, ben grata i vitenca- després del trajecte descrit, a la ciutat on es presentà el llibre *La terra borda* de Pep Coll i Lluís Maicas, ens adonàrem ben aviat, d'una obra on poesia i pintura s'agafaven de la mà, amb força i tacte subtil, miraculosament al mateix temps, tot alhora...

*Inca en el cor;
com una angina de pit.
Altres no han sobreviscut
a la intensitat del dolor.
La mort els ha fet immunes.*

A la mateixa doble pàgina, hi trobam, just arran, uns versos que ens duen a Amsterdam. La terra és redona i immensa. El món però, és petit, com un mocador... "El preu, en florins, és a la bàscula", sexe a jornal, tancar la barrina, carn que provoca l'instint a l'instant, "Cuixes escotades, mitges / de trasmall, broquet d'ambre / encastat en els llavis de nacre". I aquí -com allà!?, es confon el valor amb el preu, el seny amb el guany, el solc amb l'asfalt. També "que un camp de golf / necessitava catifa de gespa".

S'ha de dir que poeta i pintor ens menen d'un cantó a un altre. D'un racó enigmàtic, conegut o ignorat, i trescat a peu pla o amb desig i quimeres. O a aquell...

*Més enllà d'on l'esguard del cec abasta.
Més enllà de la verdor del bosc cremat.
Més enllà de la mar sense aigua...*

És, ben bé, un viatge plàstic i bell, podràs perquè el temps no l'esborra i perdura cada pic que gires tots els fulls d'aquest llibre, amarat de tants solcs, que els mots arregleren... I els colors, que els pinzells han deixat la penyora, i ens fa goig vorejar tants camins, que ara junts, trespassem -amb els ulls i els sentits ben oberts- recordant alguns títols dels poemes que inclouen: "*Homes de Sicània*", "*Palerm de malnom*", "*El riu de París*", "*Catedral de Colònia*", "*Postal de Tànger*" o "*Atxes a Rabat*", entre d'altres. O qui sap, si enyorant la Mallorca bucòlica de la nostra infantesa, potser també podríem -encara ara- trobar qualche racer, llunyà i insòlit, semblant a les "*Pastures del Rif*"...

*... assegut sobre la duresa
d'un silenci més clar que les paraules,
xiulà el pastor i un ca negre
com la fosca bordà les ovelles
i totes entraren a la pleta
a l'hora de l'oració.*

No és l'hora però, ni l'espai concret, d'entrar a analitzar i ressenyar tota l'obra que al llarg dels anys, Lluís Maicas ha fet l'ofrena de lliurar-nos. Tampoc no cal establir el trajecte pictòric de Pep Coll. Tots dos, duen al darrera un bon bagatge, que els ha consolidat i tenen, ara per ara, un renom guanyat a pols dins les respectives arts que practiquen. En tot cas, constatar i aclarir que l'estima a la pròpia terra, encara que a vegades, filla de set pares -tal com sona- genera i engendra aquesta "*Terra borda*" que Maicas i Coll han congriat amb la paraula esmolada, punyent i sagrant, però també tendra i plena de sons, alens, poesia... I amb tota la llum dels colors de la Mediterrània, verds i cels, i blaus... I roses i taronges potents, talment postes de sol, que cada dia estrenen tots els matisos de tonalitats i formes... A part de la tasca que han mamat i han fet créixer, el mèrit propi, de cadascú, per separat, es conjura i s'aplega, on el mot es fica, talment escarràs, dins la carn i la popa que la imatge dibuixa... I el pinzell, dóna forma i abraça cada esplet, cada colla de versos, com si fos sement, com la terra llaurada de mots... És un llibre, que eixampla fronteres, que és ben nostre, i de tots. Ni paratges diversos -de tants llocs llunyans, o

propers- ni el córrer del temps, pot frenar-li embranzides. No es mossega la llengua, ni tem cap mostela, i el poema "Dret de pas" ens recorda amb cruesa i bellesa:

*La terra ja no és terra,
sinó finca, trast, solar;
cementeri, propietat.
L'home que tanca en clau
el portal de ca seva
clou el camí
per esdevenir arbre, figuera.*

Podríem fer llobades, guaret, espedregar cada tros per conrar. Sembrar i segar. Veure créixer el blat i la xeixa. Però també guaitarem a la pàgina on "Terra venuda", està immersa, quasi ofegada enmig d'un vermell intens, massís, com si calàssim foc a la teulada nostra -el sostre, la porxada- i que per la força i la ràbia de les flames passàs per ull, com terra malvenuda... La culpa, evidentment, és orfe i lletja, ningú no la vol com a companya. I mai plou a gust de tots, però també hi ha saons ben ufanoses o seques espanto-

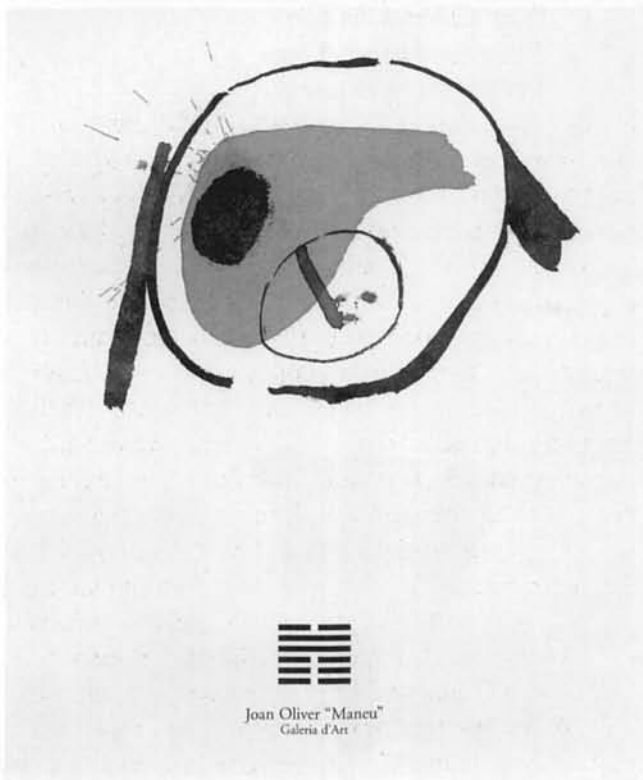
ses. No cal anar d'un cap a l'altre. Estimar no és destruir... La terra esquarterada, feta a trossos, com un pastís immens i molt golafre, amb bona mà i sàvia manya!?, ens recorda encantadors de serpents i de diners, que ofereixen els béns comuns, omplint-se les butxaques, com aquells traïdors, només a canvi d'un bon talec, ple de monedes...

*El torrent que xapa el blau de la penya
i s'arrossega com una colobra
en el suplici del buit,
beu la set dels gorgs,
que l'aigua la vengueren els aiguaders
abans de baixar dels niguls.*

El viatge ja acaba, no podem aturar-nos a cada indret que ara mateix ens agradaria. Pep Coll i Lluís Maicas han guiat els nostres passos; i en tot cas, ens caldrà, abordar aquesta "Terra borda" en la mesura que cadascú s'imposi, amb el ritme adequat per anar fent camí. Tenim entre mans, un llibre que el temps no el danya, més bé, com el bon vi, millora... Convé, per tant, obrir-lo i anar tastant, olorant, gaudint dels sons i els tons. Potser també, que amb aquest títol, una mica -a primer cop d'ull- descoratjador, intentem trobar-hi, perquè evidentment hi és, l'empenta necessària que el poeta ens assenyala...

*Però també sóc el teix i l'aladern,
que creixen a les obagues
dels galters de la serra, la sitja
a la rota del carboner, l'arrel
de l'ullastre que sobreviu a l'incendi,
el silenci que escomet la païra
de l'avenc. Sóc un vent sec
que injecta sang a les veles,
el llaüt que no es ret a l'aürt
de la tempesta i aborda les onades
amb el coratge d'un emperador.*

Joan Pomar Mir

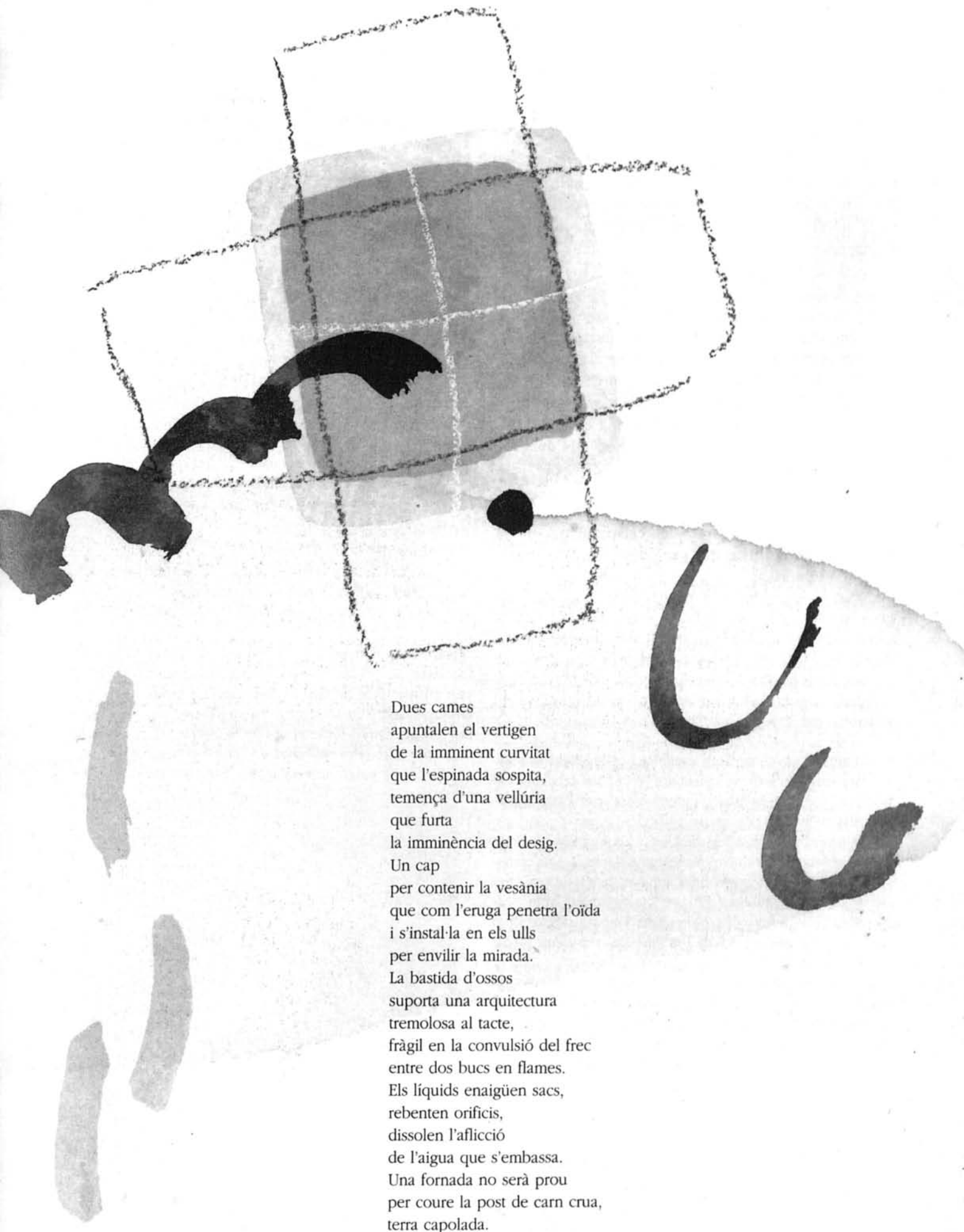

La terra borda és una obra a dues mans, on el quefer pictòric de Pep Coll s'uneix a la ploma de Lluís Maicas, o viceversa; el resultat és una extraordinària peça literària i plàstica, que va publicar Joan Oliver "Maneu", Galeria d'Art, en un tiratge molt reduït (300 exemplars numerats). A les pàgines següents d'aquesta edició, us n'oferim una mostra monocroma

Terra crua

Totes les carns
que sota la pell s'extravien
en el desfici de les buranyes.
Les sangs que s'esbullen en fluix
sota els dominis del pontàs
de l'entrecuix. Les mans
que solquen la superfície
del cutis de vidre. D'on el tall
prové no s'escatima la fulla.
Els dits unglegen la clovella
dòcil de la fava tendra,
que deslliura del capoll
la coïssor del suc
de la lletrada infèril.
Braços que bressolen albat
occits pel nus del cordó
esdevingut soga, el ventre
taüt, un portal que dilata galfons
per abocar el naufragi
a la platja de marbre.
La mort, quan surt, no grinyola.
Un sol cor
per coercir dues ànimes:
una que s'abelleix a rapir
el secret de l'ombra
quan s'allunya del cos,
l'altra que estassa el seny
i l'estavella en el precipici
on es llancen les crosses
de les incerteses.

Dues cames
apuntalen el vertigen
de la imminent curvitat
que l'espina sospita,
temença d'una vellúria
que furta
la imminència del desig.
Un cap
per contenir la vesània
que com l'eruga penetra l'oïda
i s'instal·la en els ulls
per envilir la mirada.
La bastida d'ossos
suporta una arquitectura
tremolosa al tacte,
fràgil en la convulsió del frec
entre dos bucs en flames.
Els líquids enaigüen sacs,
reboten orificis,
dissolen l'aflicció
de l'aigua que s'embassa.
Una fornada no serà prou
per coure la post de carn crua,
terra capolada.

FRIEDRICH NIETZSCHE I MIQUEL BAUÇÀ: DE L'HOMO SAPIENS A L'HOMO POETICUS

Després de llegir *El canvi*, *Els estats de convivència* i *Els somnis*, de Miquel Bauçà, vaig llegir Nietzsche i mentre el llegia sentia l'eco de moltes frases, i sobretot de molts de pensaments de Miquel Bauçà.

Tant Nietzsche com Bauçà són dos homes que volen la metàfora nova, dos homes nous, dos cercadors d'una nova manera de veure -de viure- el món. Són dos pensaments totalment vitalistes (humanistes), que anuncien un home nou, un home que viu, un home que deixa de banda el ressentiment i l'odi a la vida i a un mateix -propis de la moral vigent. En la moral vigent, tothom hi ha de veure igual, tothom les mateixes aparences. Nietzsche i Bauçà anuncien un home nou, un superhome, un home poètic: que cadascú hi vegi a la seva manera.

Nietzsche diu a *La voluntat de poder*: "El que jo conto és la història de les pròximes dues centúries". Bauçà diu, a *Rudiments de saviesa*: "Ara hem d'esperar dos segles. / L'estultícia creixerà, / serà molt més insistent, / fins i tot en les madones. / És molt esperançador, / car indica que s'acaba. / Jo ja visc el seu final".

El que faig ara és presentar, sense comentaris, uns quants textos dels dos autors (que es podrien multiplicar) que presenten aquests ecos o similituds de què he parlat. Els he agrupat en els tres estadis (el camell, el lleó i el nen) que descriu Nietzsche al *Zaratustra*: 1. Crítica de la comuna, del gregarisme, de la moral; 2. Proposta de voler, d'egoisme, que ens du la llibertat, passant per una etapa de nihilisme, de cretinisme; 3. Autocreació o albir d'un home nou amb metàfores noves, d'un home dels somnis, d'un home poètic. Amb això no vull dir -ni ho crec- que Bauçà anàs a pouar directament en l'obra de Nietzsche per al seu cap de fil, sinó que, en aquests aspectes, estan en la mateixa ona.

1. Crítica de la comuna, del cristianisme, de la moral, de la cultura, del gregarisme, de la convivència, del mal...

"Dolent: així anomena ell tot allò que s'agenolla i que és servil i gasiu, els ulls que parpellegen sense llibertat, els cors deprimits, i aquella falsa natura indulgent que besa amb grossos llavis covards." (*Zaratustra*, 176). Cf. "El mal és la servitud, / tant la nostra com aquella / que, després, volem imposar, / que ens fa més esclaus encara" (*Els estats*, 21).

"Ja al bressol ens doten amb vocables i valors feixucs: «bé» i «mal» - així s'anomena aquest dot [...] I hom deixa que els nens vinguin a un hom per impedir-los a temps que s'estimin ells mateixos" (*Zaratustra*, 178).

Cf. "Comparats amb altres bèsties, / els humans són més cretins, / sobretot perquè transmeten / a llurs fills uns empatolls, / uns errors, unes mentides, / que no tenen funció, / tret de fer molt més amarga / l'existència en aquest Món. (*Els somnis*). "Ningú no mota / que un nadó ja ho sap tot / i el que troba són obstacles [...] El mal ve de la comuna." (*Els estats*, 174).

"Oh germans meus! En quina gent hi ha, doncs, el més gran perill per a tot futur dels homes? No és en la gent bona i en la gent justa? - / en aquells que diuen i que senten al cor: "Nosaltres ja sabem el que és bo i el que és just". [...] I siguin els que siguin els mals que els malvats puguin fer: el

mal que fan la gent bona és el pitjor mal de tots!" (*Zaratustra*, 195).

Cf. "L'alegria de fer el mal / és tan pròpia de l'ésser, / que els humans han produït / el bé i altres succedanis / per poder de practicar / el mal més a consciència." (*Els estats*, 163).

"Per poder dir «no» a tot el que constitueix el moviment ascendent de la vida, la bona constitució, el poder, la bellesa, l'afirmació de si mateix sobre la terra, l'instint de rancor, fet aquí numen, es va haver d'inventar «un altre» món, partint del qual aquella afirmació de la vida apareixia com el mal, com la cosa més reprovable en si." (*L'anticrist*, 472).

Cf. "La gent no és dolenta. [...] L'església catòlica és un intent desesperat de voler que la gent ho sigui. Si no ho fos, el Papa ja no podria fer més viatges i discursos sobre l'amor." (*El canvi*, 166). "Antics, el pitjor error dels. / Creure que la moral, la religió, la instrucció, les humanitats... eren mals necessaris per tal de combatre la dolenteria natural dels homes." (*El canvi*, 37).

"¿M'heu entès bé? Dionís enfront del crucificat." (*Ecce homo*, 723).

Cf. "Adorar el Crucificat / és dolenteria infame." (*Els estats*, 31)

"Quina diferència hi ha entre adular un déu o un dimoni, entre ploriquejar davant d'un déu o d'un dimoni? No sou

Per a informació:
c / Àngel Guimerà, 9-4^a,
Palma, Mallorca.
Telèfon 971 76 42 76
Fax 971 76 42 77

la Germandat
de DONANTS de SANG de MALLORCA

El Banc de Sang sol·licita a tots els ciutadans donacions, sobretot del grup O - i dels grups A -, O + i B -. Les donacions solidàries són necessàries per mantenir la normalitat

sinó uns aduldors i uns ploricons!" (*Sentències*, 49).
Cf. "Què he de fer per no plorar? / -El millor és suïcidar-te.
/ -Però això és massa gros... / -Doncs, no ploris, plorami-
ques." (*Els estats*, esborrany).

"Cal estar bastant malalt per al cristianisme. [...] El cristia-
nisme [...] ha estat fins avui la més gran desgràcia de la
humanitat." (*L'anticrist*, 493).

Cf. "No hi ha res més trist i miserios que la màgia i la reli-
gió." (*El canvi*, 14). "Sectes, clubs, religions / ja pertanyen
al subsòl / del que és innominable, / la brutor de l'Univers."
(*Els estats*, 13).

"La moral, ella mateixa, fou la primera caiguda en el pecat:
"la moral, ella mateixa, és el pecat original", així pensa qui
coneix". (*Sentències*, 61).

Cf. "Netegem el cel de déus / i la terra de cultura, / que tole-
ra que els vivents / no puguem mirar-nos l'ànima." (*Els som-
nis*).

"Del nou ídol. [...] l'estat menteix en totes les llengües del
bé i del mal; i digui el que digui, menteix - i tingui el que
tingui, ho ha robat. [...] "sóc el dit ordenador de Déu" - així
bramula el monstre. [...] vomiten llur fel i en diuen "periò-
dic". [...] Volen poder i, en primer lloc, l'alçaprem del poder,
molt diner, - aquests impotents! [...] Allà, on l'estat acaba, -
mireu allà, doncs, germans meus! No hi veieu l'arc iris i els
ponts del superhome?" (*Zaratustra*, 54-55).

Cf. "Un tirà, entronitzat / aviat en sent el tedi / i no troba
altre remei / per assuajar l'angúnia / que assajar des del
balcó / de mentir als seus subjectes. / Com que en sent l'a-
plaudiment, / cada cop les diu més grosses. / [...] El poder i
dir mentides / són fenòmens que van junts, / qualsevol sigui
l'escala. / Mentir és propietat / del poder en totes bandes."
(*Els somnis*).

"Encara un segle més amb periòdics i totes les paraules
faran pudor." (*Sentències*, 67).

Cf. "Ja no vaig als cementiris. / Un diari em fa el mateix: /
tot és ple de morts que parlen." (*Els estats*, 144).

"Els bufons de les corts medievals es corresponien als nos-
tres periodistes; es tracta de la mateixa espècie: mig raona-
bles, faceciosos, exagerats, beneits, que no tenen cap altra
missió més que suavitzar el patètic de la situació amb sorti-
des de to, xerrameca, i per cobrir amb els seus crits el cam-
paneig pesat dels grans esdeveniments: altre temps, al servei
dels prínceps i dels nobles, i avui, al servei dels partits [...] Però tota la classe dels literats moderns es troba massa pro-
pera als periodistes; són els bufons de la civilització moder-
na, "se'ls jutjaria amb més indulgència si no se'ls prenguéss
per enterament responsables". Considerar l'estat de l'escrip-
tor com una professió, en justícia, hauria de passar per una
espècie de demència." (*Humà*, 338).

Cf. "els intel·lectuals [...] En aquells temps arrossegaven el
cul pels seients dels bars; avui, l'arrosseguen pels platós de
la TV, fent colla amb els cantants de flamenc pedòfils i les
vidents incontrolables." (*El canvi*, 300).

"Cercant orígens hom es converteix en cranc. L'historiador
mira cap enrera; acaba per "creure" també cap enrera." (*El
crepuscle*, 400).

Cf. "La Història deu ser el fet / més abjecte i més culpable."
(*Els somnis*).

"Casuística dels psicòlegs. Aquest és un coneixedor dels
homes; ¿per què estudia realment els homes? Vol adquirir
petits avantatges sobre ells, o també grans avantatges; és un
home polític..." (*El crepuscle* 433).

Cf. "Psiquiatres. [...] Són pitjors que els traficants de dro-
gues. [...] La psiquiatria i afins, fins avui, no té altre objec-
tiu que controlar el veïnat, no pas de descobrir res de seriós.
[...] Allò que revolta més un psiquiatre és trobar-se amb el
que ells en diuen una personalitat narcisista, per dir millor,
amb un que se'n sap sortir tot sol." (*El canvi*, 444).

"Mitjançant l'amor, l'home cerca una esclava incondicional,
i la dona l'esclavatge sense condicions. L'amor és l'enyor-
rança d'una cultura i una societat ja passades; l'amor remet
cap a l'Orient." (*Sentències*, 77).

Cf. "Ningú no gosa de dir / que l'amor és una merda. / Per
això, els joves cantants, / per no fer enfadar llurs mares, /
continuen invadint / l'espai sacre que és un súper." (*Els
estats*, 201). "L'amor no vol dir altra cosa que tenir dret
sobre tot i sobre tots. Grosser i repulsiu" (*El canvi*, 478)

"Basta recordar les conseqüències de les tesis socràtiques:
"la virtut és el saber; es peca només per ignorància; el vir-
tuós és el feliç"; en aquestes tres formes bàsiques de l'opti-
misme hi ha la mort de la tragèdia." (*L'origen de la tragè-
dia*, 122). "Jo vull, d'una vegada per totes, no saber moltes
coses. La saviesa traça límits també al coneixement." (*El
crepuscle*, 398).

Cf. "És un pou de sapiència. / -Ja se la pot ficar al cul, / que
el té gros, com una vaca." (*Els estats*, 117).

“Amb aquests predicadors de la igualtat, no vull que m’hi barregin ni que m’hi confonguin. Perquè així em parla la justícia: “Els homes no són iguals.” (*Zaratustra*, 97).

Cf. “Els adults parlen a l’altre / com si fos exactament / igual que ells. Aquesta errada / la projecten als infants. / És així que els perverteixen.” (*Els somnis*).

“Hom ha d’aprendre a estimar-se a si mateix - així ensenyo jo - amb un amor sa i saludable: que hom se suporti a si mateix i que no vagabundeï. Aquest vagabundeig es bateja amb el nom d’«amor del proïsme»: amb aquest mot s’han dit fins ara les millors mentides i s’han comès les millors hipocresies [...]” (*Zaratustra*, 177).

cf. “Acostumar-se a acostumar-se. A mi em costa. De mena, tinc l’enclí al vagareig irresponsable. Potser és això, per corregir-ho, que he esdevingut eremita. Vagarejar entre imbècils només aconduïx a l’infortuni.” (*El canvi*, 14).

2. Proposta de voler, d’egoisme, de llibertat... (passant per una etapa de nihilisme, de cretinisme...)

“La llibertat de tota casta de conviccions forma part de la força, la facultat de mirar lliurement... [...] L’home de fe, el «creient» de qualsevol casta és necessàriament un home que depèn.” (*L’anticrist*, 495-496).

Cf. “La llibertat és el fonament de tota creació. [...] Si la població no crea res, no és perquè no pugui ni vulgui eventualment, és perquè està d’acord amb tot, en el fons i en la superfície. Forma part d’un conjunt meravellós. Fora absurd que volgués rebel·lar-se.” (*El canvi*, 123).

“El que jo conto és la història de les pròximes dues centúries. Descric el que s’esdevindrà, i que no podrà ser de cap altra manera: l’arribada del nihilisme...” (*La voluntat de poder*, citat a *Més enllà*, p. 21). “El pessimisme modern és una expressió de la inutilitat del món modern - no del món i de l’existència.” (*Nihilisme*, 27).

Cf. “Quin serà el futur d’Amèrica? / -Net i clar: serà el futur / de la humanitat entera. / -Com serà? -Doncs, de primer / aniran cretinitzant-se, / cada any una mica més, / però alhora i al mateix ritme / continuaran seguint / la doctrina de la tècnica, / que els ha de portar al cervell. / Feta aquesta descoberta, / restaran embadalits, / fetillats. Serà aleshores / que voldran ser intel·ligents.” (*Els somnis*).

“Fuig cap a la teva solitud! Has viscut massa prop dels coquins i dels mesquins.” (*Zaratustra*, 57).

Cf. “El remei per domenyar / la gregarietat dèspota / és aprendre a estar tot sols. / És la regla més senzilla.” (*Els estats*, 182). “Els humans, si volen ser-ne, / el primer que han de fer / és esdevenir eremites, / no buscar l’assentiment / del cosí, de la cosina. / Aquest és el primer pas.” (*Els estats*, 88).

“Una muntanya com a companyia, però no una muntanya morta, sinó amb ulls (és a saber, amb llacs), fins i tot en certes circumstàncies una cambra en un alberg ple de gent de tot el món, en la qual hom està segur de passar desapercebut i on pot parlar impunidament amb tothom: tot això constitueix aquí el «desert».” (*Genealogia de la moral*, 158).

Cf. “Només una ciutat gran pot oferir cent o més perruquers. Just per aquest motiu ja estaria de sobres justificada l’existència de les grans ciutats..., a l’Eixample, encara és l’hora que algun perruquer m’ha de reconèixer. Quan he arribat al número cent, el número u ja no recorda res de la meua anterior visita. Això és un luxe absolut.” (*El canvi*, 89).

“Tenir la voluntat de la responsabilitat personal. Conservar la distància que separa. Ésser indiferent a la fatiga, a la duresa, a la privació, fins i tot a la vida. [...] L’home que s’ha fet lliure, i tant més l’esperit que s’ha fet lliure, trepitja aquelles menyspreables formes de benestar amb què somnien els quincallaires, els cristians, les vaques, les dones, els anglesos i els altres demòcrates. L’home lliure és guerrer.” (*El crepuscle*, 443).

Cf. “Els creients són malcriats: / no suporten els problemes / metafísics i els cal / de trobar un que se’n cuidi.” (*Els somnis*). “Els humans de cada dia, / són cretins i estaquirotos, / traïdors, covards i fluixos, / cruels, murrís i mesquins, / envejosos i molt lletjos. / I se’n vanen d’allò més / i també se’n congratulen.” (*Els estats*, 19).

“Maduresa de l’home: això vol dir haver tornat a trobar la seriositat que hom tenia com a xiquet, en el joc.” (*Sentències*, 101). “Des que hi ha homes, l’home s’ha alegrat massa poc: només això, germans meus, és el nostre pecat original! / I en aprendre a alegrar-nos millor desaprenem de la millor manera possible de fer mal als altres i de maquinari mals.” (*Zaratustra*, 86).

Cf. “Tothom diu que la infantesa / és feliç, i és així, / però no pel que interpreten. / És feliç senzillament / perquè el cap li funciona, / no ha estat paralitzat, / és a dir, perquè és més sàvia. / Avui cal recuperar, / amb procediments mecànics, / un estat intel·ligent. / Per això tenim els somnis.” (*Els estats*, 10-11). “Si els humans juguessin més, / no hi hauria fam a l’Àfrica, / l’estultícia oficial / també molt s’encongiria.” (*Els estats*, 8).

“Si per una vegada l’egoisme esdevé més gran, més intel·ligent, més fi i més creatiu, aleshores el món semblarà «més altruista». (*Sentències*, 89). “Estima el proïsme” -això és, abans de res i sobretot: “Deixa lliure el proïsme!”. I justament aquesta part de la virtut és la més difícil!” (*Sentències*, 121).

Cf. “El gust d’abusar de l’altre / és allò que hom cal guarir, / com si fos la pòlio, el sida. / No esperar que el regiment / de la cosa ciutadana / faci res. És evident / que no consta en els projectes. / Només l’estimació / d’un mateix i no de l’altre / ens podrà alliberar / d’un instint tan miserable.” (*Els somnis*).

“Què és més perjudicial que qualsevol vici? L’acció compassiva cap a tots els fracassats i els febles: el cristianisme. [...] amb la compassió, la vida és negada i es fa més digna de ser negada; la compassió és la pràctica del nihilisme.” (*L’anticrist*, 460).

Cf. “La misèria al Tercer món / és el fruit dels responsables / de les multinacionals, / la Creu Roja i els repòrters. / A l’Eixample passa igual / i potser és més misèria.” (*Els somnis*). “La campanya cristiana / que el remei era l’amor / ha estat una mala via, / doncs només ha reforçat / l’enclí d’a-

busar dels febles / amb permís oficial." (*Els somnis*).

"Cal tenir-se respecte a si mateix, amor a si mateix; absoluta llibertat per a si mateix." (*L'anticrist*, 459).

Cf. "No et confonguis d'adversari: / l'espiritualitat / consisteix a lluitar contra / els preceptes comunals, / no pas contra tu." (*Els estats*, 205). "El secret no és 'nar en contra, / el

Yolanda Rodríguez, escultura

secret és anar amb un, / que és quan tot es modifica, / és a dir: tu vas amb tot, / però el tot rellisca, plana. / Llavors és el gran moment. / Aprofita'l i mantén-lo." (*Els estats*, 86).

"Ho fem tant en la vetlla com en el somni: sempre inventem i imaginem, en primer lloc, aquells humans amb els quals tenim tractes -i oblidem de seguida que han estat inventats i imaginats." (*Sentències*, 35). "En va, en va, qui vol penjar-me. / ¿Morir? Si jo no puc morir!" (*Poesies*, 87).

Cf. "Just tinc dues certituds: / m'orienten en el dubte: / una és: sóc immortal; / l'altra: els altres no existeixen." (*Els estats*, 152).

3. Auguri d'un home nou, d'un home metafòric (de metàfores noves), d'un home poètic, dels somnis, d'un home creatiu, d'un home artista

"Cada vegada cal menys força física: amb intel·ligència es fan treballar les màquines, l'home esdevé més poderós i més

espiritual." (*Nihilisme*, 26).

Cf. "Per déu tinc només la tècnica; / per cultura, el meu cervell. / De la resta, en prescindeixo." (*Els somnis*).

"Les paraules obstrueixen el nostre camí. - Onsevilla que els antics, els homes de les primeres edats, col·locaven una paraula es pensaven que havien fet un descobriment. Com n'estaven d'equivocats! Havien topat amb un problema, i pensant-se que l'havien resolt havien creat un obstacle per a la seva solució. Ara, per assolir el coneixement, cal anar topant amb paraules que han esdevingut dures i eternes com pedres i és més fàcil de rompre's una cama o d'entrepusar amb ells que destruir una d'aqueixes paraules." (*Aurora*, 34).

Cf. "No havent d'arrossegat / el llenguatge ni els avis, / són els somnis on hom viu / tota llibertat possible." (*Els somnis*). "La introducció del Canvi ha fet que tot el que hom diu hagi esdevingut automàticament insignificant, en el sentit de no significar res. Els parlants en el fons ho saben: era inimaginable només fa uns anys la manca d'abrandament, tot parlant amb les mateixes paraules dels mateixos temes. No és una pèrdua d'entusiasme: és que la significança els buida. Això encara durarà un temps, mentre no s'arribi a la plenitud del Canvi, on apareixerà un altre llenguatge, que no tindrà el ròssec de la significació. La literatura desapareixerà i la que coneixem serà intel·ligible. Hom no pot predir res més." (*El canvi*, 71).

"De les tres metamorfosis de l'esperit us parlo: com l'esperit es converteix en camell, i el camell en lleó, i el lleó, a la fi, en nen. [...] Totes aquestes coses, les més feixugues de totes, es carrega a coll l'esperit que sap suportar: com el camell que, ben carregat, corre al desert, així corre ell pel seu desert. / Però en el desert més solitari té lloc la segona metamorfosi: aquí l'esperit es converteix en lleó, vol fer presa de la llibertat i ser senyor al seu propi desert. [...] què pot fer el nen que no hagi pogut fer el lleó? Per què el lleó rapinyaire s'ha de convertir en nen? / Innocència és el nen, i oblit, un nou començament, un joc, una roda que dona voltes per si sola, un primer moviment, un sagrat dir sí." (*Zaratustra*, 35-36).

cf. "Poeta. Un [...] Ha d'assumir tres coses: -El que hi ha -l'existent amb el que exigeix: la llei de la gravetat, el sexe, l'estultícia, la grosseria de la vida...; -El fet de no estar d'acord amb res d'això; -Haver de maldar forçosament per a construir una altra cosa." (*El canvi*, 430).

"Celebrar el futur, no el passat! Poetitzar el mite del futur!" (Escrit de 1885, citat per R. Safranski, *Nietzsche. Biografia de su pensamiento*, Barcelona, Tusquets, 2001, p. 316).

"Ensenyar a l'ésser humà que ha de voler el seu propi futur, que depèn d'una voluntat humana." (*Més enllà*, 163)

Cf. "Hem d'esborrar el passat. El futur manarà el futur. Deixem que els morts enterrin els morts." (*El canvi*, 392)

"El futur de cadascú, / hom el pot de construir-lo, / si hom pot i si hom vol." (*Els estats*, 62).

"Allà fou també on vaig collir pel camí la paraula «super-home», i que l'home és quelcom que s'ha de superar. / - Que l'home és un pont i no pas una fita: que s'autoanomena benaurat a causa del seu migdia i del seu vespre, com a camí

cap a noves aurores.” (*Zaratustra*, 182). “El coneixement tindrà, en una espècie d’homes més alta, noves formes que ara no són encara necessàries.” (*La voluntat de poder*, 234). Cf. “Per esdevenir humans / no calgueren teories / ni creences. Per fer un pas / més, cal començar a entendre / tots els somnis, llurs mandats.” (*Els estats*, 12).

“L’impuls per a la formació de la metàfora, és l’impuls fonamental de l’home” en el qual té l’origen el llenguatge.” (*Retòrica*, 41). “Neguem i hem de negar perquè hi ha quelcom en nosaltres que vol viure i afirmar-se, quelcom que tal volta no coneixem encara, que no veiem encara” (*La gaia ciència*, § 307). “Mil camins hi ha que encara no han estat trepitjats, mil menes de salut i mil illes amagades de la vida. Inexhaurits i no descoberts encara continuen essent l’home i la terra de l’home” (*Zaratustra*, 77).

Cf. “L’esperança és en els somnis / -quan puguem entrar dedins- / I no pas en la música / o els feixistes [...]” (*Els somnis*). “Són els somnis on podem / pouar allò que tant voldríem [...] / És perversió jugar / amb joguines obsoletes, / com l’amor o l’amistat / o el sentit de la vergonya, / o la guerra o el deshonor / o el sentit de l’heroisme. / És talment crepuscular / el que fan en els teatres!” (*Els somnis*). “On deu raure el paradís? / És perjuí que tots els homes / no ho coneguim. He trobat / no només el lloc exacte, / ans com és de ver per dins. / Una cosa tan planera, / a l’abast de tot vivent! / El cervell és la contrada / I els somnis, el portell, / l’accés únic, avui dia, / no consideracions / sobre el demble, la conducta / que tenim quan caminem, / tot tibats per l’avinguda.” (*Els somnis*).

“Jo vull restituir l’home, com a propietat seva, com a producció seva, tota la bellesa i sublimitat que ha projectat sobre les coses reals i imaginades per fer d’aquesta manera la seva més bella apologia. L’home, com a poeta, com a pensador, com a Déu, com a Amor, com a Poder.” (*La voluntat de poder*, 67).

Cf. “Poesia i els somnis / són eixides per lluitar / contra el monstre que administra / el vivent de cada humà / que és el fet de ser gregaris.” (*Els somnis*). “Poesia és el discurs, / que és l’únic avui dia, / per obrir-se un viarany / escaient per transitar-hi.” (*Els somnis*). “Les maneres d’acostar-se / al que és són tres i prou: / una és usant idees; / una altra és considerar / els productes en directe; / la tercera és el que hom diu / poesia. La primera / ha acabat en un no res, / car permet escriure llibres: / teories i tractats; / la segona és molt bona, / però cal saber mirar; / la tercera és la més pràctica, / la que hi toca més, de molt, / des de tots els punts de vista.” (*Els estats*, 183).

És el pas de l’home sapiens a l’home poeticus.

Antoni Artigues
Primavera de 2003

Edicions

Friedrich Nietzsche: *(Aurora): *Aurora. Meditaciones sobre los prejuicios morales*, México, Editores Mexicanos Unidos, 1981 (1a.

ed. 1978). *(Correspondència): *Friedrich Nietzsche, Paul Rée, Lou von Salomé. Correspondance*, Paris, Presses Universitaires de France, 1979 (Ed. établie par Ernst Pfeiffer). *(Ecce homo) *Ecce homo*, dins *Obras completas IV*, Buenos Aires, Aguilar, 1967. (1a. ed., Madrid, 1932) (Trad., Eduardo Ovejero y Maury). *(El crepuscle): *El ocaso de los idolos o como se filosofa con el martillo*, dins *Obras completas IV*, Buenos Aires, Aguilar, 1967. (1a. ed. Madrid, 1932) (Trad., Eduardo Ovejero y Maury). *(Genealogia de la moral): *La genealogia de la moral*, Barcelona, Ed. 62, 1995 (Trad., Joan Leita). *(Humà): *Humano, demasiado humano*, dins *Obras completas I*, Buenos Aires, Aguilar, 1966. (1a. ed. Madrid, 1932) (Trad., Eduardo Ovejero y Maury). *(La gaia ciència): *La gaia ciència*, Barcelona, Laia, 1984 (Trad., Joan Leita; Ed. a cura de Josep Ramoneda). *(La voluntat de poder): *La voluntad de dominio*, dins *Obras completas IV*, Buenos Aires, Aguilar, 1967. (1a. ed. Madrid, 1932) (Trad., Eduardo Ovejero y Maury). *(L’anticrist): *El anticristo. Ensayo de una crítica del cristianismo*, dins *Obras completas IV*, Buenos Aires, Aguilar, 1967. (1a. ed. Madrid, 1932) (Trad., Eduardo Ovejero y Maury). *(L’origen de la tragèdia): *El nacimiento de la tragedia o Grecia y el pesimismo*; Madrid, Alianza Editorial, 1981 (1a. ed. 1973) (Trad., Andrés Sánchez Pascual). *(Més enllà): *Més enllà del bé i del mal*, Barcelona, Ed. 62, 2000 (Trad., Miquel Costa). *(Nihilisme): *El nihilismo: Escritos póstumos*, Barcelona, Península, 1998 (Selecció i traducció de Gonçal Mayos). *(Poesies): *Poesies*, Barcelona, Quaderns Crema, 1999 (Trad., Manuel Carbonell). *(Retòrica): *Escritos sobre retórica*, Madrid, Trotta, 2000 (trad. Luís Enrique de Santiago Guervós). *(Sentències): *Llibre de sentències*, València, Set i mig, 2001 (Trad. Joan B. Llinares). *(Sobre veritat i mentida): *Sobre veritat i mentida en sentit extramoral*, dins *Llibre de sentències*, València, Set i mig, 2001 (Trad. Joan B. Llinares). *(Zaratustra): *Així parlà Zaratustra*, Barcelona, Ed. 62 i la Caixa, 1983 (trad. Manuel Carbonell). Miquel Bauçà: *(El canvi): *El canvi*, Barcelona, Empúries, 1998. *(Els estats): *Els estats de connivència*, Barcelona, Empúries, 2001. *(Els somnis): *Els somnis*, Barcelona, Empúries, 2002.

Bernadí Homar, Nu

**CRISTALERIA
PEREZ SABATER**

Telèfons:

Paco 600 44 44 27

José 607 98 45 97

Toni 607 98 46 97

**Carrer de Son Magraner, núm. 4
Son Espanyol, (07120 Palma)**

Fax 971 43 90 01

**CRISTALERIA
PEREZ SABATER**

(971 43 84 33)

**Taller
aluminio**

NOTES

S'Esclop, Quadern cultural no tornarà cap original que no hagi sol·licitat i es reserva els criteris de selecció i tipogràfics. El escrits lliurats al consell de redacció -que no excediran l'extensió de tres fulls a doble espai- hauran d'anar signats amb el nom i llinatges i acompanyats del D.I., l'adreça completa del remitent i d'un telèfon de contacte. Si és l'escrit d'un col·lectiu, el signarà, com a mínim, un dels seus components, que se'n responsabilitzarà. Si ens voleu comunicar idees o suggeriments, enviau-nos-los a l'apt. núm. 332, de Palmanova 07181, (Calvià), Mallorca, Balears.

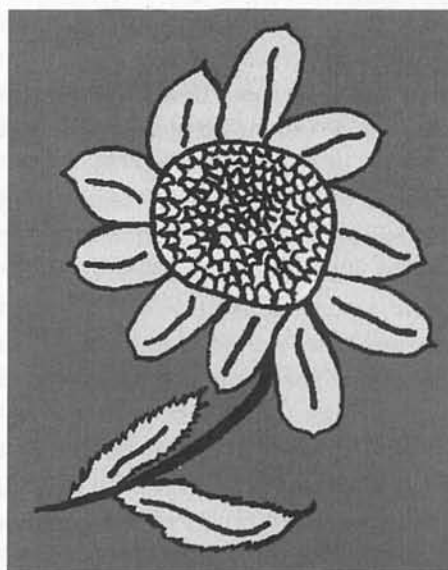
SUBSCRIPCIÓ

S'Esclop, Quadern cultural es pot adquirir per subscripció: 6 números a l'any per 13,50 euros; i és a la venda als quioscs i a llibreries

Anunciau-vos a

S'Esclop
Quadern cultural

Espais disponibles per a publicitat
Telèfon 639- 954223

Dibuix col·lectiu d'usuaris de l'associació **Gira-sol**

Col·laborau-hi, feis-vos-ne socis!

Associació Mallorquina de Salut Mental Gira-sol
Passeig de Murratxi, núm. 11. Son Gibert - 07008 Palma -
Telèfon 971-285123

LA BELLESA DELS DIES JA MARCITS

Impossible recuperar les antigues veus suspeses damunt l'abisme, la bellesa dels dies ja marcits amb tota la seva rutilant significació i grandesa (tants d'ecos desapareguts entre les cruels escletxes del temps). A Mallorca, la lluna il·luminava una terra xopa d'enlluernadores pluges. Aquella nit fantasmagòrica, les torxes dels pagesos i pageses de Valldemossa donaven llum a Chopin, que es disposava a interpretar el seu darrer preludi.

Flaire de murta i romaní.

Aquest hivern ha nevat a Nohant.

Continuu llegint el diari, però ja no m'interessen les declaracions dels polítics.

Atmosfera buida d'ideals.

Molta de la gent que vaig admirar en un passat ben recent i de la qual havia escrit favorablement ara camina enmig de la sang sense adonar-se'n. La Comuna ha estat vençuda i arreu regnen els escamots d'afusellament.

Què s'ha esdevingut amb els somnis de joventut? M'ho deman, rodolant per les runes dels meus santuaris desolats. Per part ni banda no distingesc senyal de la llum que ens havia de deslliurar del llim. Quan ja tens la meva edat es relativitzen la major part de les il·lusions per les quals has lluitat. Què tenen a veure les eternes discussions del carrer de Richeliu, abans de les revoltes del quaranta-vuit, amb la guerra civil que sacseja França? No res. Què signifiquen els plans de voler trasbalsar el món al costat de la mort de Niní, la meva neta? No res.

Encara avui, després de tants d'anys de la seva mort, donaria tots els meus moments de plaer per a poder tornar a acaronar el seu rostre.

Hem viscut moltes revolucions i sempre era l'herència sangonosa del noranta-res retornant des de les fondàries d'un passat que ens imaginàvem s'havia diluït, com la boira desapareix en sortir els primers raigs del sol. Vés a saber si mai he arribat a copsar com pertoca la revolta dels pobres. En el fons, Nohant sempre ha estat el meu refugi contra qualsevol endemsa del món exterior.

Nadal.

Hem aixecat un gran abet enmig del menjador. Amb Lina, Maurici i les nétes, Gabrielle i Aurore, volem tornar muntar el teatre, com en temps del pobre Chopin. Encara em veig amb cor de cosir la

roba, repintar l'escenari i jugar amb les nines a bastir móns de fantasia.

Flaubert m'ha escrit i diu que vendrà a mitjans desembre. M'aconsella que no m'amoïni per res del que s'esdevé a l'exterior. La política és un engany, una absurda religió que vol substituir, sense poder aconseguir-ho, l'autèntica, la dels nostres déus interiors i la de la nostra permanent reencarnació a la recerca de l'estat últim de l'esperit.

Els pins, les plantes del jardí, els alts xiprers dels marges... tot és blanc i sembla un paisatge d'un conte de fades. Com quan nevava a Valldemossa. Amb l'única diferència que a Mallorca la neu només agafava una alçada de dos dits i de seguida es fonia. Aleshores no sabies si ho havies somniat o era autèntica realitat vista amb els teus ulls feia uns instants: els carrers i les teulades blanques, el ca que lladrava de fred i anava a la recerca del seu refugi, el pagès, amb

un sac damunt el cap anant a la muntanya per mirar de trobar llenya... Imatges que vénen i se'n van en aquesta tardor de la meua existència.

Viure com en temps del Terror. El pitjor de la Revolució! I, ara, amb la Comuna, es talment com si haguessin ressuscitat Marat i Robespierre, les afamegades masses de desvalguts

que no entenen, com diu el fill de Dumas, la necessitat de servir, per al futur, una partitura de Chopin, els grans vitralls de Nôtre Dame, la poesia de Musset. O, vés a saber, alguna de les meves novel·les!

He envellit tant amb el pas implacable dels anys! Ja no sóc aquella dona que tothom desitjava en un París de daguerreotip que es va difuminant en la memòria.

Sent el sorollós percutir de les quadernes del cos mentre es perden en la distància records d'oliveres, els turmentats paisatges esborrats de la infantesa. A poc a poc les coses que més estimàvem esdevenen ombres, estranys llindars que ens emmenen a tèrbols abismes i dies oblidats en distants eres geològiques. Not com el meu pols es marceix i comença el fred. Ben aviat esdevindrà un simple record ondulant en el vent (restes d'un naufragi entre algues fosques i peixos embruixats navegant a la deriva damunt boirotoses àmfores abandonades).

Delacroix no podria pintar ara aquell retrat ple de llum, on encara mirava envers l'infinit i el món era obert a qualsevol bella sorpresa.

*"Cada nota que sortia
del piano aconseguia
transportar-me a indrets
més enllà de qualsevol
plaer terrenal"*

Proa

El darrer hivern de Chopin i George Sand Miquel López Crespí

Un dia em presentaren Chopin. El vaig estimar de seguida. Les meves amigues se'n reien d'aquell amor impossible.

- No en tens ni per començar -em digué Listz. El teu instint maternal et delata. En vols tenir cura. Anar pel món dient que ets la infermera d'un geni. Quin trofeu per a la baronessa Dudevant! Cerques un nou artista per a la teva col·lecció d'amants. Esper que no li facis mal.

Listz! Potser tenia raó. Com poder esbrinar-ho ara, quan el temps s'escurça de manera implacable?

Em vaig enamorar de la música. Mai no havia sentit res de semblant. Era un Déu quan feia parlar el piano. Cada nota que sortia del piano aconseguia transportar-me a indrets més enllà de qualsevol plaer terrenal. Sentir un preludi, una balada, colpejava el meu esperit, tot el meu cos, molt més que quan romania en braços de Pietro Pagello, aquell any trenta-quatre, a una Venècia emboirada, plena de fantasmes i estranys somnis de juvenesa.

La música de Chopin... Ben cert que em vaig enamorar de la màgia que sortia de les seves mans blanques, com d'al·loteta tísica. Els metges digueren que no tenia la malaltia, que era una persona de constitució dèbil. S'havia educat entre l'aristocràcia. Jugava enmig de les sedes dels vestits de comtesses i duquesses. Un aviciat. Sempre havia patit del pit. La humitat de París li feia mal. Romania dies i dies tancat en la seva cambra sense poder sortir al carrer. Dissimulava els atacs de febre davant uns pares gelosos de la salut de les filles que, si haguessin sabut la seva malaltia, de seguida haurien acabat amb les classes que li ajudaven a sobreviure. Els pocs concerts que donava no bastaven per pagar l'estudi, la decoració del pis on vivia, les flors que cada dia havia de posar damunt el piano. Sovint es deprimia i no podia escriure una nota. Tenia el cor a Polònia, ferida de mort, sota la cruel ocupació tsarista. Quan pensava amb els seus amics empresonats, morts al camp de batalla, restava setmanes en silenci, plorant. Tenia la sensació d'haver-los traït, d'haver fugit quan més el necessitaven. La ràbia que sentia, les seves contradiccions més amagades, els records dels anys de joventut sortien potents en la música que escrivia, talment una flama inabastable inundant el món de gemecs i exigències de llibertat. Era d'aquesta màgia que em vaig enamorar. La força tel·lúrica d'un esperit gegantí reencarnat en un cos fràgil.

Vaig pensar que el sol de la Mediterrània li faria bé. Per això marxàrem a Mallorca, un imaginari paradís enmig de la mar on, il·lusions de l'esperit, pensàvem tot seria possible: l'amor, la creació més perfecta i absoluta, l'educació dels fills. Volíem trobar la natura verge. El bon salvatge del qual parlava Rousseau.

En aquell temps esvanit, juntament amb Frederic, Solange, Maurice i la nostra cambrera, decidirem deixar París. Marxar a l'aventura. Oblidar per uns mesos les conspiracions de cafè, els debats fins a altres hores de la nit, els concerts per a desenfeinats i al·lotes de bona posició que, amb les classes que els feia Chopin, entretenien el temps fins a casar-se amb un negociant de vins o formatges.

S'apropava l'hivern del trenta-vuit. Chopin necessitava trobar una solució adient als seus problemes, tenir cura de la seva salut fugint dels continuats dies de pluja, de la boira que penetrava per les escletxes de portes i finestres fins a encerclar, letal, el fràgil cos del músic. Aleshores s'ofegava, moria de dolor. Impossible tocar el piano, compondre. Era precís fer alguna cosa amb urgència. Salvar-lo. Anar a algun indret màgic on pogués escriure la seva música amb tranquil·litat.

Com dedicar-se a fons a la creació enmig d'aquella vida fictícia de salons, de classes per a poder

pagar el lloguer de l'apartament? Impossibile crear anant amunt i avall pels casals de París, tenint cura de les absurdes converses de negocis o de política amb els pares de les privilegiades al·lotes que tenien Chopin per mestre de piano. Però ell posseïa una inspiració divina. La seva creació era espontània, miraculosa. Necessitava unes condicions especials per a portar les troballes al paper pautat. Trobava aquesta inspiració sense cercar-la, sense preveure-la. Venia de sobre al seu piano, completa, sublim, o cantava al seu cap durant un passeig i s'apressurava a fer-se-la escoltar a ell mateix, bolcant-la sobre el teclat. Llavors tenia lloc la tasca més dolorosa que mai he vist. Era una successió d'esforços, d'irresolucions i d'impaciències amb l'objecte de plasmar certs detalls del tema de la seva audició. El que havia concebut en bloc, ho analitzava massa en el moment d'escriure-ho, i el seu disgust quan no ho trobava clar, el feia sumir-se a la desesperació, segons ell mateix deia. Passava dies sencers tancat a la seva cambra, plorant, rompent les plomes, repetint o canviant cent cops un compàs, escrivint-lo, esborrant-lo altres tants cops, per a tornar a començar l'endemà amb una perseverança minuciosa i desesperada... Es passava sis setmanes treballant una mateixa pàgina, per concloure escrivint-la tal i com l'havia tractada d'una primera tirada.

Jo també necessitava deixar endarrere amors antics, cendres de velles passions, l'absurda persecució de qui no entén que tot és ocasional i efímer. Ho sé per experiència pròpia. Quantes vegades no he pensat que aquell amor podia ser etern i, al cap de poques setmanes, s'ha desintegrat talment un bocí de sucre dins l'aigua. El que importava de debò eren els fills, fer-los estimar la natura, que coneguessin el nom dels arbres, les estrelles i la música per experiència pròpia. El contacte amb la naturalesa sempre havia estat el millor mestre de la humanitat.

Ens era imperiós trobar una mica de calma. Deixar de perdre el temps en aquelles inacabables converses que provaven de solucionar les injustícies del món.

Romania físicament i espiritualment cansada. Volia tallar amarres, provar d'oblidar fos com fos el meu recent passat, posar milles entre el meu esperit i els homes que em cercaven com a simple objecte de plaer. Havia triat Mallorca, guiada pels informes d'algunes persones que deien conèixer el clima i recursos del lloc. El nostre amic Mendizábal era a París. Ens digué que aniria a Madrid per acompanyar Chopin fins a la frontera si ell es decidia a realitzar el seu

somni de viatge.

No ens portàrem gaire diners. Chopin demanà un avançament damunt algunes obres que volia acabar i Remisa, sempre atent amb nosaltres, em lliurà una carta de recomanació al banquer Canut que residia a Palma.

Estiguérem uns dies a Barcelona i, fins i tot, sense por a la guerrilla carlina, férem algunes excursions pels pobles i masies del voltat de la ciutat. Un oratge fresc temperava un sol brillant, agranava tots els niguls dels vats horitzons emmarcats al lluny de cims tantost negres i calbs, tantost blancs de neu.

Per tot arreu trobàrem indicis de la guerra civil que assolava aquella nació, Catalunya, tant diferent, per llengua i per cultura, d'allò que en diuen Espanya. Soldats a cavall. Presoners a peu, lligades les mans amb cordes, amb tota a desesperació marcada al rostre, segurs de la mort que els esperava en uns moments. Però quan

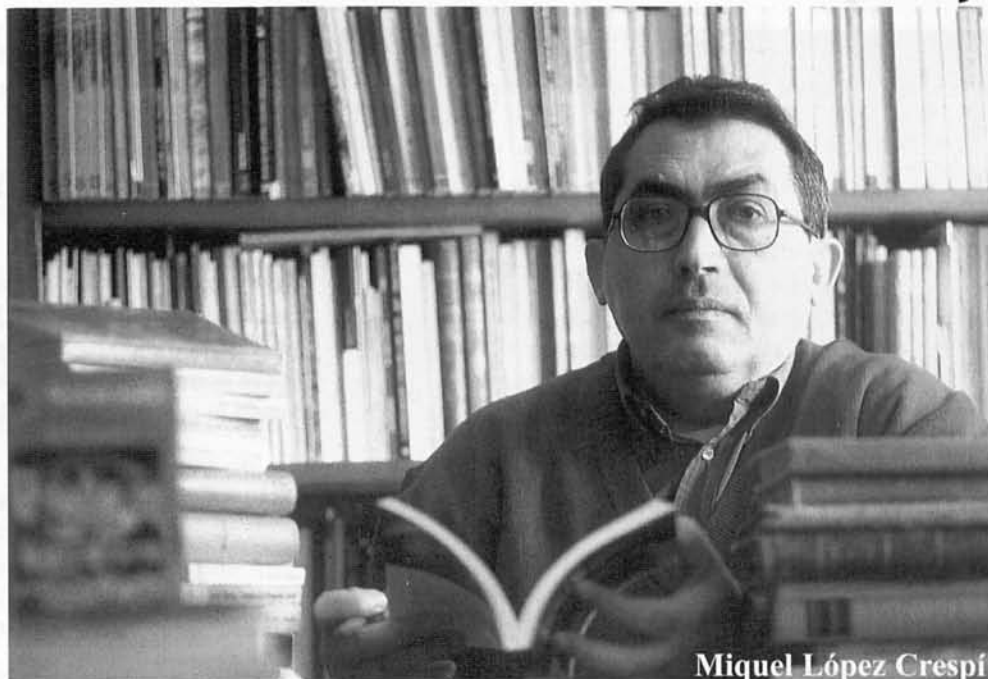
s'havien franquejat les formidables i immenses fortificacions de Barcelona, no sé quantes portes, ponts llevadissos, poternes i defenses, no hi havia res que anunciàs que fóssim en una ciutat en guerra. Ben al contrari: dins la ciutat, la vida transcorria amb una normalitat absoluta, si exceptuam els misteriosos trets que se sentien de nit. Les noies festejaven per les Rambles, rialleres, indiferents a la guerra que encerclava la ciutat. Els teatres eren oberts i el comerç floria de forma inusitada. En el port, al final de la famosa Rambla, els vaixells provinents de França, Itàlia o Anglaterra, dels ports més importants d'Espanya, entraven i sortien protegits pels canons de la imponent ciutadella de Montjuïc, portant la seva càrrega de mercaderies i passatgers.

A l'hotelet on romanguérem uns dies, ens digueren que segurament eren execucions summarisimes de carlins. Sempre se sentien a la mateixa hora, devers les cinc o sis de la matinada. Alhora Chopin es despertava i no podia tornar a agafar la son fins que entrava a consolar-lo. Si qualsevol cosa el posava en tensió (una veu massa aguda, el miolar d'un moix abandonat en el carrer, una flor marcida, les gotes de la pluja caient damunt la teulada...) imaginau-vos l'efecte que li devien fer aquells trets anunciant la segura mort dels condemnats! Suat, assegut damunt el llit, amb la mirada perduda envers no sé sap quins mons de paüra, el trobava tremolant com un infant. L'havia de tapar amb una manta i consolar-lo, com si fos Maurice, de petit.

Vaig decidir embarcar ràpidament envers l'illa embruixada que ens esperava misteriosa i silent enllà

*“El contacte amb la naturalesa
sempre havia estat el millor
mestre de la humanitat”*

Fotografia de Cati Cladera

Miquel López Crespí

de la mar. No volia que el pobre músic emmalaltís encara més. Era urgent trobar les palmeres, el paisatge africà que somniava. Fer-lo tocar amb les mans aquella terra de promissió on podria crear a plaer lluny dels entrebancs de la vida quotidiana.

Ens embarcàrem en l'únic vapor que feia la travessia Barcelona-Palma. Un vaixell comprat a Anglaterra feia uns anys i que s'emprava exclusivament per al transport de porcs des de l'illa fins a la capital de Catalunya. Els passatgers quasi destorbàvem; hi molestàvem, es podria dir! Potser que en un dia, no gaire llunyà, quan s'hagin perfeccionat els mitjans de transport i les Illes Balears no siguin un amagat indret enmig de la Mediterrània, el turisme, com avui a Suïssa, sigui una important font de recursos per als mallorquins. La bellesa esplendent d'aquella terra així ho fa imaginar.

Tenc encara els impressionants roquissars de la costa de Valldemossa i Deià gravats a foc dins dels meus ulls. Chopin restà enamorat de Mallorca des del primer dia i, de no haver estat per les seves precàries condicions de salut, pels inesperats problemes que tenguérem amb l'habitatge i amb un temps que empitjorà de sobte, segur que hagués volgut estar mesos i mesos entre tarongers, oliverars i llimoneres.

El Mallorquí s'anomenava el vaixell que ens portà a l'illa somniada. Férem el viatge en una nit esplendent on es podien comptar les estrelles una a una. Tot convidava a la calma. Ni una ona agitant la plana superfície de l'aigua. Només sentíem el soroll intermitent de les màquines feinejant en la nit. La llum

de les estrelles era tan intensa que es podia distingir, com si fos de dia, els brodats en la brusa de Solange i els seus calçons verds, de drap, el capell de feltre, els cabells que li arribaven a la cintura...

Maurice, cansat per les llargues caminades per la Rambla de Barcelona, dormia a coberta, amb el cap recolzat damunt el davantal d'Amélie. Chopin era atent a les melodioses cançons del pilot.

Em digué, corprès per una intensíssima emoció: "No sents aquestes músiques vingudes d'un altre món? No hi ha dubte... és Àfrica! Àfrica aquí, viatjant amb nosaltres, envers una terra de palmeres i blaus molt intensos! Ho endevín, la puc veure, tocar amb les mans enmig de la nit!"

- Àfrica? Vaig parar esment per uns instants. Potser sí que Chopin tenia raó. Deixàvem endarrere els temples aixecats a la nova religió universal: la cultura francesa -universitats, politècnics, parlaments, ciutadans que elegeixen els seus representants, revolucions que trasbalsen els fonaments del món i fan caure sistemes que semblaven inamovibles, eterns- i ens endinsaven envers contrades d'altres èpoques a la recerca de costums remots, músiques que encara no eren escrites, paisatges de fantasia que cap pintor no havia gosat reflectir en els seus quadres... Mallorca nit enllà, somni d'un moment de la nostra existència.

Miquel López Crespí

* Capítol de l'obra *El darrer hivern de Chopin i George Sand* Premi «Roc Boronat» 2003. Editada per Proa, 1a. ed. 2004

C/ Mestre Antoni Vidal, núm. 40, segon pis

Perquè el temps és una llarga espera,
perquè hi ha un mateix destí per a cada un de nosaltres
i en qualsevol lloc s'escolta

el lament d'una absència,
el meu clam proclamava victòria i esperança.
Després de recitar els primers parenostres,
abans de llegir-me les línies de les mans,
reclamava l'instint els primers glops de vi dolç,
aquelles primeres nits d'insomni,
i es dibuixava en el meu rostre la mirada d'una pèrdua,
anhelava els meus ulls el miracle d'una llàgrima.

Perquè rere cada nom s'hi troba una ferida,
se'm féu clara i transparent la natura del dolor,

eterna la presència esfereïdora del fred,
immortal la mort d'aquell déu penjat a la paret
de l'habitació,
mística la flama
amb què la perversió del foc m'anava consumint nit rere nit.

Perquè en cada paraula hi ha el silenci
i en cada renúncia s'hi troba la llavor d'un misteri,
el pit no podia encabir-me el cor:
sempre és més fort que l'oblit el primer amor,
absurda la culpa pel primer desig.

Pere Joan Martorell

De *Llibre de cera*

De la part *El somni del demiürg / Cases*

Pòrtic

Un dels elements que més desfigura la fisonomia de la literatura en llengua catalana, distorsiona els seus valors de conjunt i impossibilita la seva correcta projecció a nivell internacional, és l'efecte negatiu de la fragmentació territorial. La comunitat catalana, a gran diferència d'altres dominis lingüístics fragmentats com la francesa, l'anglosaxona o galaicoportuguesa, per voluntat pròpia i per vicis establerts, no ha desenvolupat els ponts culturals necessaris i eficaços per superar els obstacles merament administratius i polítics.

És més, Barcelona, des de l'arrogància provinciana de l'aïllament que s'autoimposa, no reconeix la capitalitat de ciutats com Perpinyà, Lleida, Palma, Ciutat d'Eivissa, Maó i Ciutadella, o València, i no atorga carta d'autenticitat als productes literaris que procedeixen de la perifèria. I tampoc no existeix la possibilitat que alguna d'aquestes capitals suplanti Barcelona i faci les funcions de centre d'un territori lingüístic amb respecte i equanimitat.

En el cas concret de l'aportació de la literatura de les Illes Balears al conjunt de la literatura en llengua catalana, la desfiguració i la distorsió són extremes. Per exemple, encara no s'ha valorat adequadament la contribució gegantina de Francesc de Borja Moll a la cultura catalana. Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover no ocupen el seu lloc d'autèntics mestres de

la poesia catalana al costat de Jacint Verdaguer, Joan Maragall, Carles Riba o Josep Vicenç Foix. El cànon de la poesia catalana moderna està falsament fixat perquè no inclou les aportacions extraordinàries de figures cabdals com Blai Bonet o Marià Villangómez. Tot just fa quatre dies, com qui diu, a partir de finals dels anys noranta, que Barcelona es comença a adonar de la dimensió real de la producció poètica de Bartomeu Fiol, que està a la disposició del públic des de la llunyana edició de *Calaloscans* l'any 1966! Sí, 1966!

Les continuades referències a la generació literària del setanta rares vegades recullen informacions sobre poetes importants com Josep Albertí, Damià Huguet, Jean Serra o Antoni Vidal Ferrando. I, per acabar aquesta lletania de greuges, autors joves, de provada solvència intel·lectual i artística com Manel Mari, Bartomeu Ribes, Josep Lluís Aguiló o Pere Joan Martorell no reben l'atenció crítica que la seva obra mereix.

En el cas concret de Pere Joan Martorell, la seva obra poètica es dreça sobre uns fonaments ben sòlids. És autor d'una producció que ja comença a ser abundant, però que ha estat feta a partir d'un treball humil, lent i segur. Fins i tot, es pot perioditzar aquesta producció: dos reculls de juvenília, *Del record contra el temps* (1995) i *Via Crucis* (1996); quatre reculls d'aprenentatge, *La veu del*

silenci (1996), *Curs de matèria reservada* (1997), *La tardor de l'ombra* (1997) i *Llibre d'Eros* (1998); i dos reculls d'assoliment i assumptió d'una veu pròpia: *Breviari de la cendra* (2001) i ara *Llibre de cera*. [...]

Pere Joan Martorell, com a persona, com a professional i, sobretot, com a artista de la paraula està plenament compromès [...]. I *Llibre de cera* n'és el testimoni poètic i artístic. Pere Joan Martorell no està disposat a renunciar als valors històrics de l'alta cultura del món occidental i per això els artitza i els poetitza a *Llibre de cera*. Per això repensa i replanteja, des de la seva individualitat i contemporaneïtat, els temes fonamentals de la nostra tradició poètica com ara la ciutat i l'organització social, la memòria personal i col·lectiva, la natura, la individualitat i l'alteritat, l'espiritualitat, les relacions humanes (a tots els nivells), el pas del temps i la mort, el bé i el mal, l'art...

Llibre de cera sorprèn per l'autenticitat, la gran humanitat i l'agossament amb què el poeta defensa allò que creu. [...]

D. Sam Abrams

Fragments del seu *Pòrtic* al *Llibre de cera* (Premi Viola d'argent dels Jocs Florals de 2004) publicada per Ed. Moll, Palma 2005

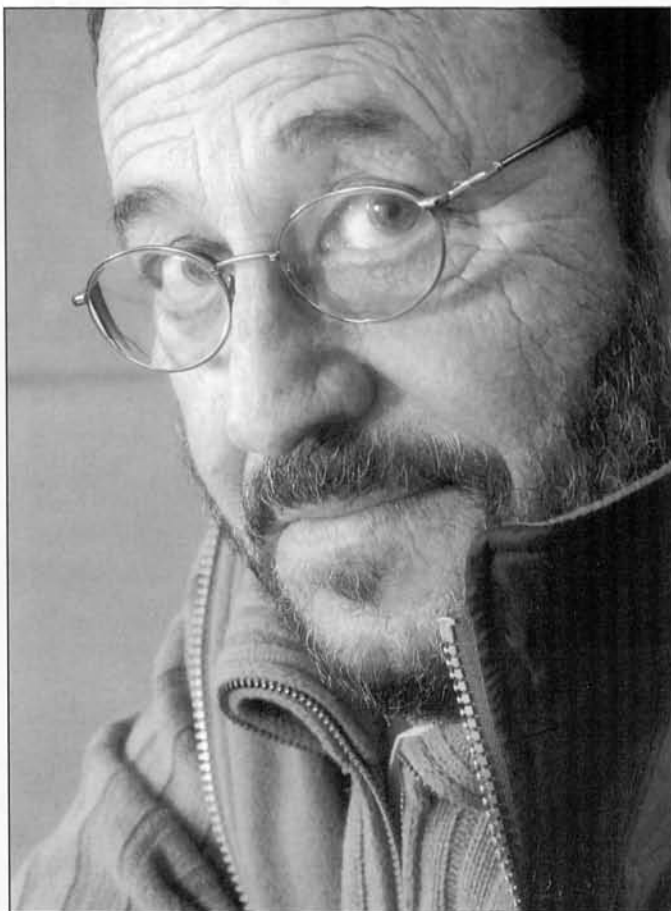
Terra prima

Segons el diccionari de Mn. Antoni Mª Alcover, aquest substantiu qualificat del títol significa: "terra que té poc gruix, que té roca molt prop de la superfície". El seu conrador ha d'emprar molt enginy i dedicació per treure-li una mica de profit.

Mon pare m'ho deia sovint: "terra prima, fill meu, magre profit". La terra ve a ser la pell i la polpa del conró; la roca n'és l'ossada pelada. Tota la vida he tengut clar aquest concepte, més que res per circumstàncies de tipus d'hisenda familiar, que ho exemplifiquen clarament. Les quasi dues quarterades de sa torre de Montornes, camí de petra, passat Son Tei, que encara estan a nom meu, eren i són, clar, de terra molt prima, que aquestes coses resulten de molt difícil remeiada. Llevat de ran del pou de darrere la case-ta, que permet a la rella de l'arada gratar un poquet més endins. Poca cosa, però. [...] *

* (Fragment del pròleg de *Terra prima*, publicat dins la col·lecció El cabàs, El Gall Editor. Pollença, 2005).

Gabriel Florit, retrat
per Pep Orfila (2005)

Campanes, galls a l'alba, i altres molèsties *

L'altre dia de pagès vaig llegir que, a una parròquia de Ciutat i a una altra de la Part forana, hi havia serioses protestes, una bona moguda perquè, després d'uns anys de no funcionar les campanes, per deteriorament del campanar, del bastiment de les mateixes, o simplement per manca de campaner, els rectors corresponents, com que ja havien solucionats el problema d'infraestructura, informatitzat el seu maneig i ara tornaven a sonar solemnes, esbargint per l'oratge alegries i tristors, funcions religioses de qualsevol grau i solemnitat, o simplement: les hores i les mitges. Però alerta, ara resultava que molestaven una cosa de no dir, no deixaven dormir la gent cristiana, o els distreien moltíssim de la necessària concentració per dur a bon termini les seves delicades feines quotidianes. Talment ho vaig llegir, ho dic.

I vaig pensar, uep, cosa passa! El personal s'ha tornat molt nyic, molt "cocou", molt protestador potser... Serà possible tanta alienació, tanta distància entre l'estat natural de les coses i la cultura d'espriai; la vida entesa com aerosol de vida endollat a dos-cents vint volts?

Fins i tot en una altra ocasió vaig haver de llegir també que, a un d'aquests pobles dormitori que exis-

teixen a vint quilòmetres a la rodona envoltant Ciutat de Mallorca i que creixen, inflen com un blaverol de l'hora, un dels nouvinguts (nou-instal·lats està millor dit), ja sabeu, venda del piset de Palma i amb els doblers calents pagament de l'entrada per la compra d'una casa al poble, més el condicionament, l'afegitó de les obres que s'han de fer al segon aiguavés, quepenja, que-cau, i amb corral i llimonera, paradeta de julivert, menta i moraduiu, hipoteca a trenta anys de la resta, "panecillo" llonguet de soca-rel, l'home va fer una protesta formal a la Casa de la vila, perquè a l'alba, els galls cantaven i el despertaven.

Jo, ben sovint, embullat fins més endins dels mateixos límits dels enagos per algun problema burocràtic o informàtic, solc dir: no estic preparat per la vida moderna! A aquestes "xiules-miules" dels galls i les campanes, dir-los que són uns inadaptats sols temporalment, i que no es preocupin que ja s'hi acostumaran, tard o d'hora. El temps fa meravelles en les fèrries conviccions de la gent sense cap convicció ni una. [...]

* (Fragment d'un capítol de *Terra prima*)

Gabriel Florit Ferrer (Sineu, 1944). És l'autor dels poemaris *Carussa*, *Amb els ulls fits*, *Pols de corc*. En clau de *sístole*, *Diàstole* i *quatre poemes d'amor*, *Ferro de baula*, *Cal calma*, *Segar arran*, *El color de les coses*, *Restoble* i *Somada*.

La poesia com a cant

A propòsit de *La hora de la brisa* de Diego Sabiote ¹

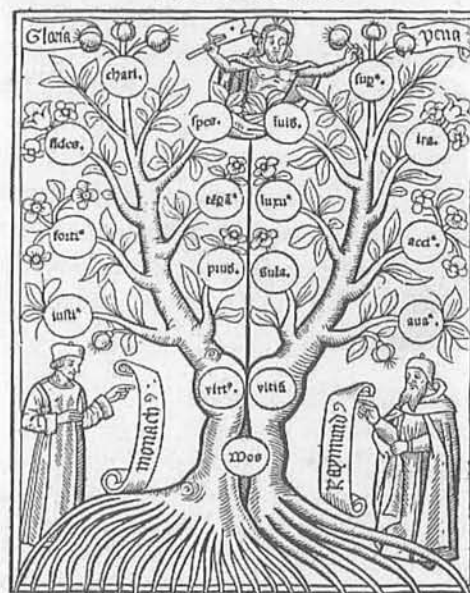
Diego Sabiote ens convoca, un Nadal més, a llegir els seus poemes i a convertir-ne la lectura en ritual compartit d'amistat per la paraula, que deu ser una manera redundant d'anomenar l'amistat. Tots els qui avui som aquí l'hem acompanyat en altres ocasions o tal vegada seria millor dir que ens ha acompanyat a nosaltres la seva paraula, la seva poesia. Per açò, tal vegada també, no els estranyarà si els dic que la lectura de *La hora de la brisa* se m'ha convertit en audició de la millor de les músiques: aquella que, amb la seva harmonia i bellesa, ens revela un món que, tot i ser nou, conté aquelles melodies que ens permeten reconèixer-la, aquesta música, com a obra justament d'un autor que hem sentit en altres ocasions. I, paradoxalment, és d'aquest coneixement previ que podem extreure el nou gaudi i un aprofundiment que, per la naturalitat amb què sembla exercir-se, és la prova més contundent que avançam cap a la comprensió, cap al sentit d'un univers poètic.

La poesia, doncs, com a música, no gaire enfora segurament del que expressa al poema "El canto de los dioses", encapçalat per un conjunt de cites que comparteixen la interrogació sobre l'essència mateixa de la poesia:

*Heme aquí,
perdido entre la niebla
tratando de detectar
de dónde vienen los ecos
que llegan a mí
de todas las cosas.*

*Esos ecos se convierten
en voces,
y las voces en cantos,
y el canto en poesía.
¿Poesía?
¿Y qué es poesía?, se preguntan
los poetas,
y nuevamente estamos al principio:
la poesía se diluye
en canto,
y el canto en voces,
y las voces en ecos:
los ecos,
las voces
y el canto compasivo
de los dioses
ante el desamparo
y la fragilidad
de los mortales.*

Arbor moralis.

La rectificació, tanmateix, hi és perquè la música, massa abstracta, pren la forma del cant, amb tot el que açò significa d'incorporació de la paraula, humana i divina, perquè sense ella res mai no hauria estat ni podria ser creat. No debades el mateix títol del poemari procedeix del llibre bíblic del *Gènesi*, de la Creació, per més que "l'aire fresc del capvespre", "la hora de la brisa", assenyali l'inici mateix de la nostra condició humana, el que, al poema acabat de llegir, s'anomena "el desamparo / y la fragilidad / de los mortales".

Com que no es tracta ara de resseguir l'estructura d'aquest poemari, molt ben apuntada per Gabriel Amengual al pròleg, els propòs d'insinuar-ne qualche moviment a partir del poema "El canto de los dioses". Així, a la primera estrofa descobrim que el poeta, perdut entre la boira, va a la recerca del sentit de les coses, els ressons llunyans de les quals esdevenen, a la segona estrofa, veus, humanes, amb la qual cosa resta clar que la poesia només pot nodrir-se de la humanitat que hem de descobrir i d'exercitar sempre en l'altre, en el tu que atorga sentit a un jo solidari. Tanmateix, perquè la poesia sigui, ha de transmutar la paraula en cant, alhora bellesa i exultació pel do rebut. Aquí, sens dubte, molts poetes tancaríen el procés i,

tanmateix, per a Diego Sabiote, açò és només la primera part d'un moviment circular, i per tant etern, que reclama la participació del creador per excel·lència, Déu o els déus a què fa referència el poema. Uns déus per als quals la poesia, el cant, ha de ser compassiu perquè només té sentit si acompanya i il·lumina els mortals desemparats i fràgils en la seva mateixa naturalesa humana.

Aquí radica, al meu parer, el sentit de la poesia de Diego Sabiote, que giravolta al voltant del sagrat, més que no del religiós. I el sagrat, no caldria ni haver de dir-ho, és la vida i som les persones, cridades a donar sentit i bellesa a la pròpia existència, que no és altra que la que cream i compartim al costat de les altres persones. D'aquí que Diego Sabiote s'interrogui sobre la mateixa poesia com a eina privilegiada que és per desfer l'opacitat (la boira) del món que ens envolta i descobrir-ne les bel·leses, senzilles i humils, que nien als nostres propis ulls. D'aquí també que, partint de les actituds vitals negatives, propugni un camí de perfecció, que no vol renunciar a cap de

les fites de la nostra cultura occidental, a la recerca sempre d'una ànima que, sobretot als dos darrers apartats del llibre, reclama obertament el déu de la tradició judeocristiana com el gran creador i aquells llocs que, com Montserrat, Lluc, Solius o Poblet, duen l'empremta del sagrat. Així, el cernudià "Donde habite el olvido" esdevé, per al nostre poeta i filòsof, "Donde habita el alma". I l'ànima, per a ell, habita en el gran poema del màxim creador, el poema escrit en el llibre del món i de les persones, amb el senyal tants de cops amagat o trepitjat del que és sagrat. Aquest és el cant que Diego Sabiote vol que ressoni de nou al llibre que avui presentam.

Josefina Salord Ripoll

¹ Text de l'acte de presentació col·lectiva de *La hora de la brisa* de Diego Sabiote, celebrat a la Casa de Cultura de Ciutadella de Menorca el 4 de gener de 2005.

“He decidido seguir viviendo”

Amb aquest títol, editada per la Universitat de Guadalajara (Mèxic, 2004)), s'ha publicat una antologia de quaranta poetes en llengua catalana posteriors a Miquel Bauçà, nascut l'any 1939. És molt curiosa la selecció dels poetes antologats pels senyors J. Bru i J. Souza: perquè és una tria d'autors catalans que tendeix a la poesia que podríem catalogar de més avantguardista. Aquesta antologia, publicada l'any passat, fou distribuïda en la Fira del Llibre de Guadalajara. Permeteu-me fer-ne el seguiment com a mostra del meu petit parlar d'avui*.

Si ens referim ara a la poesia catalana, ho hem de fer de Miquel Bauçà i els seus tractats poètico-filosòfics, car, al marge de l'abundància de poemes que ens ofereix, no podem oblidar la riquesa intel·lectual d'alguns com, per exemple, els d'*Els somnis*. I sorgeix la pregunta escaient: és possible qualche activitat del pensament aliena al llenguatge o aliena a la vanitat humana?

Després del poeta felanitxer, hi són abundants les provatures poètiques d'hores d'ara. Jo just voldria recordar l'obra d'investigació de Carles Hac Mor, Josep Albertí i la de Biel Mesquida.

De la meua generació, se'n salva la poetessa Maria Mercè Marçal amb un imaginari simple i efectiu, car féu ús de formes clàssiques, com és ara la sextina, amb una elegància tendra i desbordant. Però, el darrer llibre de Joan Navarro, *Magrana*, és també d'una bellesa colpidora, amb les seves prosas quasi aleatòries en la generació d'idees i d'imatges que quallen en sentiments reflectits amb una precisió atterradora. Els noms de Jaume Pont, Josep Piera o Josep Maria Sala Valladaura també hi són presents.

De totes maneres, els poetes joves (de menys de cinquanta anys) s'hi agrupen amb el títol d'«imparables». Aquest vocable és un homenatge estòlid al mal ús de la llengua; a desgrat que aquest nom no es consideri un castellanisme, ho és si llegim amb atenció alguns dels significats de “parar”. Un para la taula, o para les mans per rebre confits, el membre també es para quan la bella necessitat convoca al mascle malgrat que la femella també para. Parlem doncs dels caralls bernats i no pas dels imparables...

Dins d'aquest epígraf voldria assenyalar la dolça veu de Susanna Rafart i el tremp de Lluís Calvo.

L'antologia sols es fa ressò del darrer Sebastià Alzamora (nat l'any 1972) que, així mateix, conrea amb èxit la novel·la; però, també cal recordar Hèctor Bofill que, almanco estilísticament, renova la poesia catalana. Com els definiríem? Crec que és molt fàcil, escriuen en català com ho farien en anglès, cercant la intenció màxima i oblidant les limitacions polítiques. Això no és del tot nou. Els poetes de la meua generació ja ho férem, i fracassàrem socialment i, tal volta, humanament. Les restes, com la poesia de l'amic Andreu Vidal (també dins l'antologia de referència) encara torben qualsevol esperit sensible.

Però no tots els poetes vàlids s'enquadren dins el moviment dels anomenats «imparables», així els mexicans -enlluernats pel seu experimentalisme- trien Miquel Bezares com una veu important dins el panorama poètic contemporani.

Dels autors posteriors a 1972, (que no inclou l'antologia), vull citar Melcion Mateu, per a mi, la millor veu de la poesia catalana actual. No només per les traduccions de John Ashbery, sinó també per l'originalitat de la veu pròpia cercant inspiració en les tires dels còmics o en les equacions fractals...

I de la gent de les Illes? Amb menys de trenta anys, diverses veus fan camí. Pere Antoni Pons, Pere Perelló, i els encara inèdits en llibre, però que trobam a revistes o a Internet, com Carles Rebassa, Jaume Munar i Miquel Perelló... Tot això, però, són les passes d'un futur present que l'antologia no ha pogut sospesar.

Àngel Terron

* Notes per ser dites a la taula rodona «L'estat actual de la poesia catalana», a Lloseta, dins el Festival de Poesia, juliol 2005, fetes a partir de l'antologia *He decidido seguir viviendo* de J. Bru i J. Souza, universidad de Guadalajara, Mèxic 2004.

CÒPIES DIGITALS

11 X 15 A 0,15 ¢

PER A MÉS DE CENT CÒPIES I DES DE LA PRIMERA CÒPIA EN 24 HORES

**Som els més barats
del barri amb
la millor qualitat del món**

**Número 1 en
revelat digital**

**70^è Aniversari
1935 - 2005**

**Carrer Oms, 47
07003 Palma
telèfon 971 72 14 20**

CÒPIES DIGITALS AL MOMENT PER NOMÉS 0,20 ¢ PER UNITAT

Maniquí, fotografia de Josep M. Valverde

SOMNIS DE PLÀSTIC

*Afiliats a folls projectes sense
ocell, d'estiu venem somnis de plàstic.*

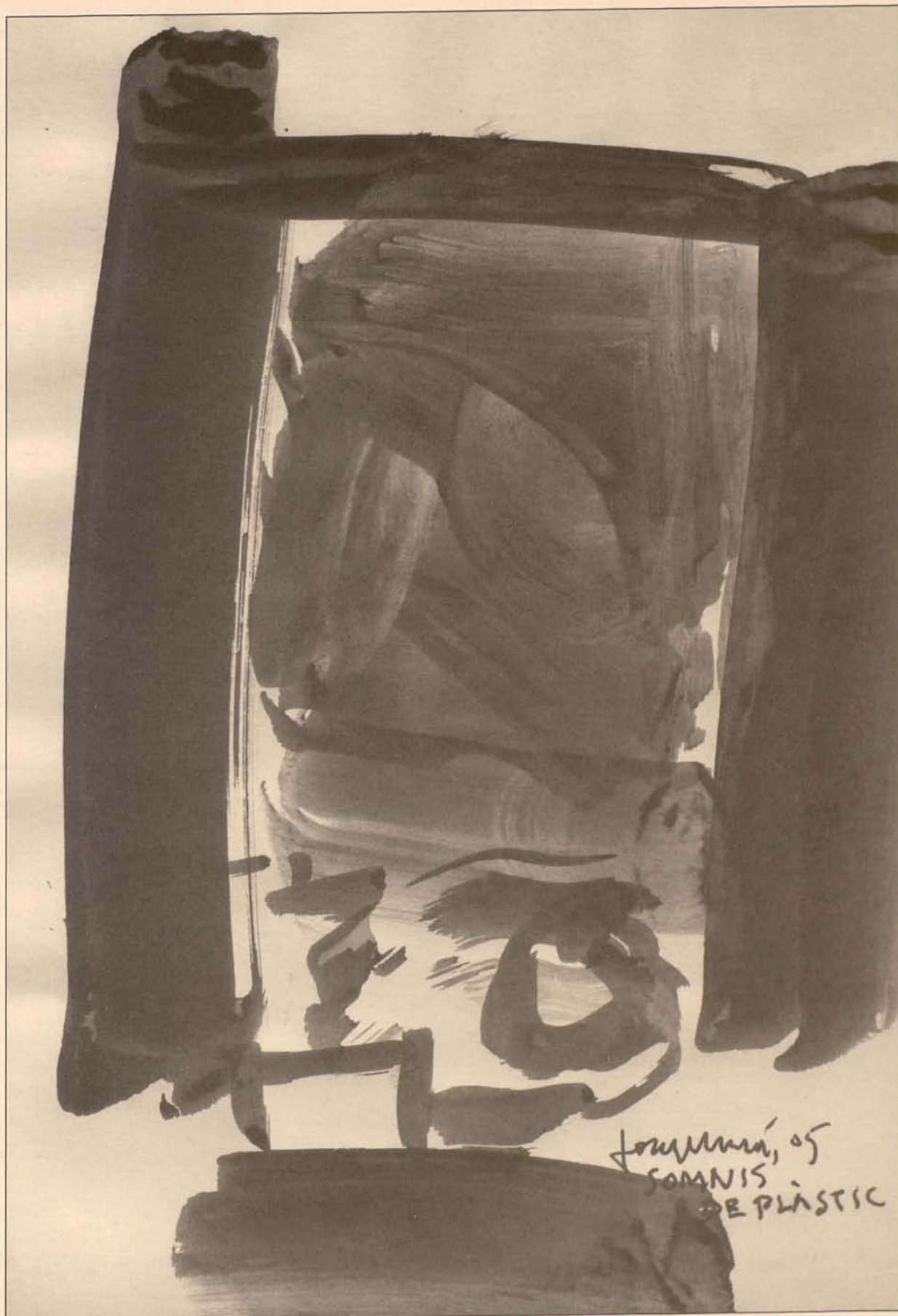
Antoni Vidal Ferrando

(Racó de n'Aulet)

Hi ha el cel clavat i clar.
Però no l'he arribat
a tocar, de moment.
M'han fet de brac calent
i de multiplicat
oblit, líquid com l'aigua.
Quan el sol ja no es veu
de mi no puc partir-ne
fins que sóc infinit
com el somni a la flama.
No m'has vist? Saps qui sóc?
No m'endevines, mare?
És dissabte, ben cert,
i estic escoltant música
amb la finestra oberta
al carrer més terrible
d'aquesta nostra vida
feta amb pors solitàries.
La ciutat sembla l'ull
únic de Polifem
en el moment de perdre'l
per culpa d'una estaca
encesa i prou macabra.
Taciturn, no em mouré,
per ara, de la nit
constant, aquesta pàtria.

Bartomeu Ribes i Guasch

Pep Marí

Somnis de plàstic

Nils Burwitz